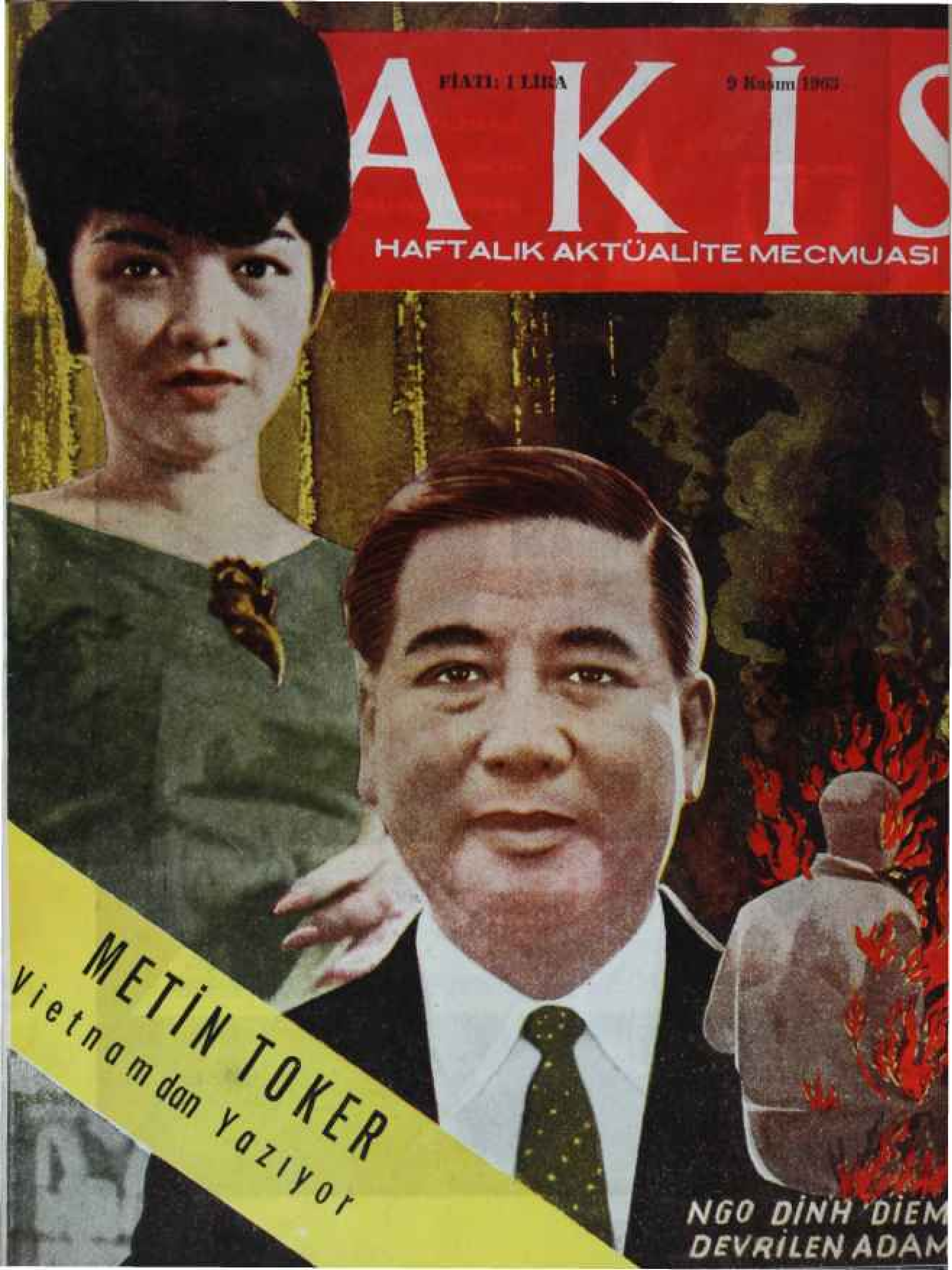
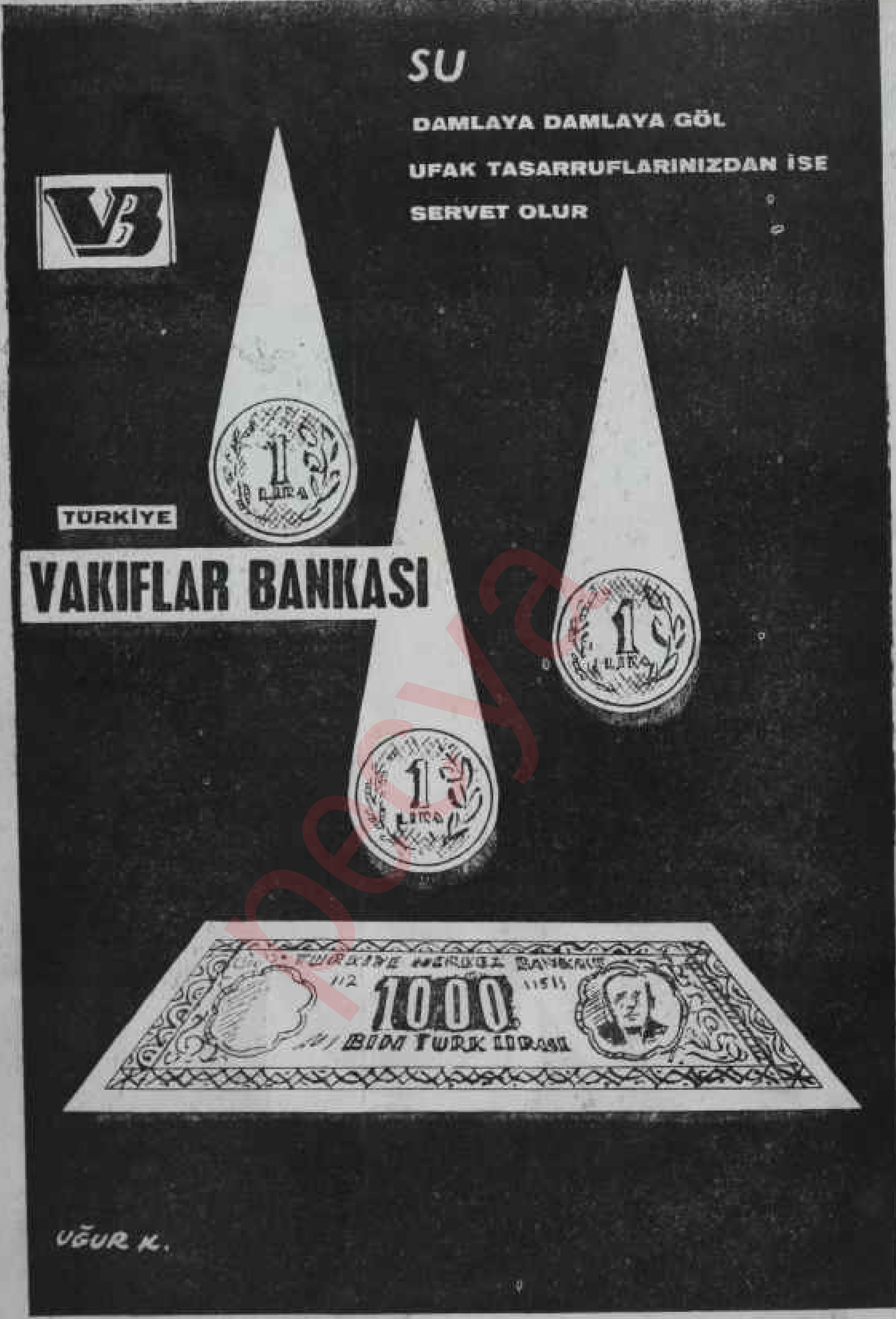
FİATI: 1 LİRA

9 Kasım 1963

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

SU
DAMLAYA DAMLAYA GÖL
UFAK TASARRUFLARINIZDAN İSE
SERVET OLUR
TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI
1 LİRA
1 LİRA
1 LİRA
TÜRKİYE MERKEZ BANKASI
1000
BİN TÜRK LİRASI
UĞUR K.

Sayı: 489 Cilt : XXVIII Yıl : 10

Sahibi
Mübin Toker
Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısım ; Metin Toker, Atillâ Bartınlıoğlu. Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı ve Erdoğan Kıral (İstanbul). Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin. Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil — Sinema: T. Kakınç — Spor: Vildan Aşir Savaşır.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No. 15/2
Tel: 11 89 92
İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları

3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları

Santimi 20 lira

3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer

Devintes Ticaret ve Sanayi Koll. Şti. Matbaası
Basıldığı tarih
8.11.1963
Fiatı 1 Lira

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Türkiyede bir defa daha AKİS, biraz inanılmaz talihlinin neticesi, dünya çapında bir gazetecilik yapmak fırsatını bu hafta ele geçiriyor. Saygondaki Hükümet Darbesinden üç gün önce Vietnamın Kuvvetli Adamı ve Korkunç Yenge Bayan Nhu'nun talihsiz eşi Nhu, Metin Toker ile tiki saatlik uzun bir konuşma yapmış, görüşlerini Ve bütün meselelerini anlatmış, şikâyetlerini, dertlerini söylemiştir. Bir gün sonra bizzat Başkan Diem Başyazarımızı kabul ederek kendisiyle uzun uzun görüşmüş ve ne yapmak istediğini izah etmiştir. Metin Toker, madalyonun öteki yüzünü teşkil eden "Saygondaki amerikalı yetkililer" ile de "Off the record=Atıf yapılarak bahsedilmemek üzere" görüşmeler yapmış, nihayet budist liderlerle meşhur Xa-Ioi pagodasında konuşmak fırsatını bulmuştur. Başyazarımız ayrıca, çeşitli temaslar sonucu Vietnamda nelerin olup bittiği hakkında ilk elden ve amerikan basınının deformasyonundan uzak bilgi toplamak fırsatını da elde etmiştir.

Şu anda, bütün dünya Vietnamdan ve onu idare eden Ngo Kardeşlerin kahramanca ölümünden bahsediyor. Oynanan gerçek dram nedir? Kim, hangi vaziyeti almıştır? Vietnam Meselesi nasıl ve neden çıkmıştır? Türk umumi efkârına ve bütün dünyaya dosyanın bu sayfasını bu hafta AKİS açıyor. DÜNYADA OLUP BİTENLER sayfalarımızda bulacağınız "Vietnam" başlıklı yazı AKİS adını her tarafta bir defa daha duyuracak müstesna yanlardan biri olacaktır.

Saygılarımızla,
AKİS

Diem Başyazarımızla
İhtilâlden iki gün önce

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

İhsan Doğramacı
At binenin kılıç kuşananındır.

Üniversite — Haftanın başlarında Pazartesi günü Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde toplanan Ankara Üniversitesi Senatosunda, Hacettepe Çocuk Hastahanesi Başhekimi İhsan Doğramacı Ankara Üniversitesi rektörü seçildi.

Senato seçim teamüllerine göre tur sistemiyle yapılan aday yoklamasında Doğramacı, seçime katılan 219 öğretim üyesinden 1511 tarafından aday gösterilince, esasen ekseriyet sağlanmış olduğundan, otomatikman seçilmiş kabul edildi. Daha ilk turda kazanan Doğramacının yanısıra Siyasal Bilgiler Fakültesi adaylarından Fehmi Yavuz 56 Bedri Gürsoy 39, Cahit Talas 31 ve Tahsin Bekir Balta ise 3 oy aldılar.

Seçimi müteakip hemen göreve başlıyan Doğramacı, basın mensuplarına:

"— Üniversite camiasında yapacağım çalışmalara benden önceki arkadaşlarımın bıraktıkları yerden devam edeceğim" dedi.

Yeni Rektör, teknik öğretime özel olarak önem vermekte ve üniversitelere 5 Yıllık Planda vazedilmiş bulunan prensipler ışığı altında bir yön vermek gerektiğini ifade etmektedir.

Doğramacı şimdilik ilk plânda henüz bir binadan mahrum bulunan Ankara Eczacılık Fakültesini ele almış ve bu eğitim müessesesine en kısa zamanda yer temini için gerekli temaslara başlamış bulunmaktadır. Doğramacı ayrıca Fen Fakültesi üzerinde de durarak lâboratuvarların teknik bakımdan geliştirilmesi için çareler araştırmaktadır.

Yeni Rektör, bu konularla ilgili olarak, haftanın ortalarında Çarşamba günü, bir AKİS muhabirine:

"— Şimdilik arkadaşlarla birlikte Üniversitenin ihtiyaçlarını araştırıyor ve tesbit ediyoruz. Ancak bu çalışmalar tamamlandıktan sonra alınacak tedbirlerle proje ve plân safhasına geçebileceğiz" dedi.

Sendikacılık — Türkiye Gazeteciler Sendikasının geçen hafta içinde İstanbulda, Yakın ve Orta Doğu Çalışma Enstitüsünde düzenlediği "Basında Toplu Sözleşme" konulu seminer son derece verimli oldu.

Uluslararası Gazeteciler Federasyonundan David Schlck ve New York Gazeteciler Sendikası Yönetim Kurulundan Donald Watts'ın da hazır bulundukları toplantılara Ankara İstanbul, Bursa, İzmir ve Eskişehir Gazeteciler Sendikaları Yönetim kurulu üyeleri de katıldılar.

Toplantıda uzun bir konuşma yapan watts, sendika Üyelerine, toplu sözleşme hazırlıklarında karıları ile fikir teatisinde bulunmalarım tavsiye etti ve toplu sözleşmenin işçi lehine sonuçlanabilmesi için psikolojik etkilerin de dikkate alınması gerektiğini belirtti.

Amerikan Gazeteciler Sendikası toplu sözleşme uzmanı David Schick ise sempati grevinin türk işçilerine tanınmamasını ve Sendikalar Kanununa göre işyerlerinde çalışanların işçi teşekkülleri üyesi olma mecburiyetinin bulunmayışını tenkit etti ve:

"- Toplu sözleşme masasına Oturan sendikacılar bütün üyelerin kendileri gibi düşündüğüne ve aynı şeylere inandığına emin olmalıdırlar. Ayrıca sendika yöneticilerinin ve işyerlerindeki sendika temsilcilerinin, işyerinin, bölgenin, memleketin ve dünyanın ekonomik ve sosyal şartlarım iyi bilmeleri gerekir" dedi

Tayinler — Türkiyenin Bern Büyük Elçisi Zeki Kuneralp ve Londra Büyük Elçisi Nejat Kavur son günlerde kara kara düşünmekte ve içinde bulundukları duruma bir hal çaresi aramaktadırlar. Zira, yer değiştirecek olan bu iki büyük elçi, her türlü hazırlıklarını tamamlamışlar, veda ziyafetleri vermişler, fakat tayinleri için gerekli kararnamenin -henüz Bakanlar Kurulunda onanmamış bulunması sebebiyle bir türlü yeni görevlerine başlamamışlardır.

Olay basında da ele alınmış ve çeşitli gazetelerde türlü şekillerde tefsir edilerek bir yılan hikâyesine benzetilmiştir.

Meselenin aslı daha gerilere, bundan birkaç ay önceye kadar uzanmaktadır. O tarihlerde NATO'nun Ottowa'da yaptığı bir toplantıdan dönen Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar ve Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin Londra hava alanına indiklerinde Nejat Kavurun garip - daha doğrusu, nezaketten uzak - bir davranışı ile karşıkarşıya kaldılar. Kavur, İlhami Sancarın adeta mevcudiyetinden dahi habersiz davranarak Erkinin elini saygıyla sıkmış, iki hariciyeci elçilik arabasına atlıyarak alandan uzaklaşmışlardı.

Olayın yankılan Sancar ve Erkin Ankaraya döndükten sonra uzunca bir süre devam etti ama, sonunda tatlıya bağlamak pek zor olmadı. Ancak, mesele kapanmış gibi görünürken, Kavurun Bern Büyük Elçiliğine tâyin kararnamesi Bakanlar Kuruluna geldiğinde yeniden alevlendi. Sancar kararnameyi imzalamamakta ısrar ediyor ve gerekçe olarak da, dışarıda uzun müddet kalan hariciyecilerin memleket gerçeklerini unuttuklarını ileri sürüyordu.

Olay, sathi bir bakışla, eski bir davarım intikamı olarak görünmekteyse de Sancar çapında bir adamın bir takım küçük hesaplarla uğraşmıyacağı hemen herkes tarafından bilindiğinden, bu ısrarın bir prensip cephesinin de bulunduğu muhakkaktır. Ama her şeye rağmen, anlaşmazlık bir Bakanın istifa etmesini gerektirecek kadar önemli değildir. Bu hususta kendileriyle görüşen bir AKİS muhabirine, Hükümetin CHP kanadım teşkil eden bazı bakanlar şunları söylemişlerdir:

Bülent Ecevit :

" — Bu konuda herhangi birşey bilmiyorum:

rurhan Feyzioğlu:

"— Dışişleri Bakanının bazı tasarrufları normaldir."

Orhan Öztrak:

"— Doğrusu, birşey söylememek lazım..."

Dünyadan Akisler

Yunanistan — Geride bıraktığımız haftanın son günü seçim sandıklarının başına giden yunanlılar, kullandıkları oylarla, bütün dünyada şaşkınlık yaratan bir sürpriz yaptılar: Seçimleri az bir farkla da olsa kazanacağı sanılan Radikal Milli Birlik Partisini azınlıkta bıraktılar, oylarının çoğunu Papandreu'nun Merkez Partileri Birliğine verdiler. Bilindiği gibi, Karamanlis başkanlığındaki Radikal Millî Birlik Partisi iktidarı sekiz yıldır elinde tutuyordu. Seçimlerde oyların ancak yüzde kırkını alması üzerine, Karamanlis, kurucusu olduğu bu partinin başkanlığından istifa etti, üstelik, politika hayatından ayrılmak niyetinde olduğunu da açıkladı. Eğer bu sözünü tutarsa, Yunanistanda sekiz yıl süren Karamanlis Devri hiç değilse şimdilik kapanacak demektir.

Kıbrıs — Zürih ve Londra anlaşmalarını imzalayan eski Yunan Başbakanı Karamanlisin yunan seçimlerini kaybetmesi Kıbrıs rumları arasında büyük bir sevinç uyandırmışa benziyor. Böylece, Kıbrısı günün birinde Yunanistan» bağlamayı düşünenlerin ümitleri biraz daha çoğalmıştır. Eğer Karamanlis işbaşında kalsaydı, imzaladığı anlaşmalara uymak için böyle bir teşebbüs karşısında, muhalefet etmese bile, kayıtsız kalacaktı. Kıbrıs rumları, şimdi, yeni hükümetin dâvalarına sahip çıkacağına inanıyorlar.

Kuzey Afrika — Cezayir ile Fas arasında İmzalanan ateş-kes anlaşmasına rağmen sınır bölgesindeki çarpışmalar hâlâ devam ediyor. Üstelik, Cezayire bir yandan Mısır, diğer yandan da Küba üzerinden Sovyet yardımı geldiği anlaşılıyor. Eğer iki devlet anamda anlaşmazlığa bir hal çaresi bulunamazsa, soğuk harp şimdi de bütün haşmetiyle Kuzey Afrikaya yerleşecek demektir. Plan bu artık Afrika Devletler Birliğinden Birleşmiş Milletlere atlamış bulunmaktadır.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 10 9 Kasım 1963 Sayı: 489 Cilt : XXVIII

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Paraşütçüleri teftiş eden eteklikli
El hamuru ve erkek işi

Vietnam

Ölümde buluşanlar

(Kapaktaki Başkan)

Bundan sadece bir kaç ay önce, Saygondaki Xa Loi pagodunun civarında, Le Van Duyet caddesinin Phan Thanh Gian ile kesiştiği noktada Tich Quang Duc adındaki budist rahip üzerine benzin döküp kendisini yaktığı güne kadar yeryüzünde milyarlarca insan Vietnamın nerede olduğunu dahi bilmiyordu. Bilenler de orada Bayan Nhu adında 36 yaşında, orta boylu, tipinin oldukça güzel, ama her halde cazibi bir kadının yaşadığından habersizdiler. Dünyanın ne kadar değiştiğini şuradan anlayınız ki Münih Anlaşması sırasında, 1938'de Chamberlain Avam Kamarasında Çekoslovakyadan "Uzak bir memlekette, hakkında hiç bir şey bilmediğimiz bir millet.." diye bahsederken bugün bütün dünya Vietnamı, Bayan Nhu'yu, onun maceralarını ve Saygonda cereyan eden hazin hikayeyi konuşmaktadır.

Tich Quang Duc, kendisini yakmak için bir köşesinde Kamboç Elçiliğinin, diğerinde Esso'nun bir büyük benzin istasyonunun bulunduğu o köşeyi niçin seçmiştir, meçhuldür. Ama bilinen, budist rahibin Vietnam'da, kafası kızdığı için kendisini yakan ne ilk, ne de son kimse olduğudur. Vietnamlılar, nedense ateşle oynamayı biraz fazla seven kimselerdir. Uzak Doğunun bu güney memleketinde, birisine içerleyen gidip kendisini onun evi önünde, hem fenalık hem inat olsun diye yakmaktadır. O kadar ki, bugün yürürlükte bulunan Vietnam Kanununda kimin evinin önünde bir adam kendisini yakana o evin sahibi hakkında tahkikat açılmasını gerektiren madde vardır.

Vietnam kadınları da, ateşle oynamaktan hoşlananlar arasındadırlar. Sularına gidildiği takdirde dünyanın en yumuşak, en iyi, en kolay kadınları olan bu kadınlar kocalarının kendilerini aldattığı zehabına kapıldılar mı kaplan kesilmektedirler. Bunların, uyumakta olan çapkın kocalarının üzerine benzin döküp ateşlemeleri çok görülen polis vakalarındandır. Geçenlerde de bir başka kadın, kocasına kızdığı için adamın ve müşterek üç çocuklarının kafatasını balta ile ikiye ayırmış, sonra bunu kendi boğazına vurmuş, fakat ölmeden kurtarılarak

DÜNYAYA BAKIŞ

Vietnam Hadiselerinin Anatomisi

Metin TOKER

Geçen hafta Çarşamba günü, sabahleyin saat 10'da, Saygondaki küçük Gla Long sarayının üst katında, Başkan Diem ile konuşup yanından ayrıldıktan sonra bana refakat eden Propaganda Bakanı Hieu Vietnama ait intibaımın ne olduğunu sordu. O gün Saygondan ayrılıyordum. Dedim ki : "Bana kalırsa, çok yakın bir samanda çok önemli bir olay beklemelisini!. Eğer üstesinden gelirseniz, usun bir süre için önünüzdeki müşkiller halledilir. Ama üstesinden gelemezseniz, dalga sizi alıp götürecektir" Bakan Hieu buna hazır olduklarım, bunu her sabah beklediklerini bildirdi. Ordunun kendilerinden yana bulunduğunu, saten daha önce ifade etmişti, aynı inancıma bir saat sonra, Amerikanın Saygondaki Büyük Elçiliği mensuplarından Bir. Miller'e, bir sohbet sırasında tekrarladım. O sözlerimi, sürpriz saymadı.

İki gün sonra. Cuma akşam vakti, Vietnam Ordusuna mensup birlikler Gia Dang sarayını bombaladılar, binayı kuşattılar ve Başkan Diem ile kardeşi Nhu'yu dramatik bir tanda iktidardan uzaklaştırdılar. 1960 İlkbaharını yaşamış bir insan için. söylediklerimde hiç bir kehanet payı yoktu. Saygon, buram buram ihtilal kokuyordu. Benim, bir yabancı olarak bilemeyeceğim. Ordunun, gerçekten kimden yana bulunduğuydu. Ama geçen hafta Vietnamda bir Hükümet Darbesi Teşebbüsü kaçınılmas haldeydi. Ordu, Diem'in sandığı gibi iktidardan yana olsaydı. Başkan kazanacaktı. Ordu Diem'den yana olmayınca. Başkan kaybetti. Böylece, bu çeşit memleketlerdeki "Ordu kimden yanaysa kuvvet ondadır" prensibi bir defa daha doğru çıktı.

Vietnam Ordusunun, Diem İktidarım devirdikten sonra bir askeri junta kurmayıp idareyi sivillere bırakması ve derhal seçimlere gidileceğini bildirmesi, hadisenin bir başka ilgi çekici tarafıdır. En geri kalmış memleketlerde bile askerlerin komutasındaki bir idarenin devrilen kötü idareyi hemen arattığı, bunun Ordu prestijini temelinden yıktığı re memleketi tarifsiz karışıklıklara, anarşiye, huzursuzluğa götürdüğü tecrübelerle ortaya çıkmıştır. Vietnam Ordusuna komuta edenler, her halde kendilerini, en azından "destekleyen" amerikan dostlarının bu konudaki tavsiyelerine uymakla büyük akıllılık etmişler re Silahlı Kuvvetleri daimi bir muvazene unsura alarak açıkta tutmuşlardır. Zira Demokrasi re demokratik hürriyetlerin -gerçekleştirilmesi için ortaya atılıp da resmi adından başka hiç bir tarafı bu rejime benzemeyen bir sistem kurarak onun başına geçen askeri şeflerin itibarı her tarafta kırılmış durumdadır ve bunların şahsi ihtiraslarına kapılarak harekete geçtikleri artık herkesçe bilinmektedir.

Vietnam hadiselerinden bütün batı dünyasının faydalanacağı bir dersi alabilmek için. onun nasıl çıktığım dikkatle araştırmak lazımdır. Vietnam Hadimleri Amerika Hükümetinin, Amerika Basınının re amerikan umumi efkârının eseridir. O çok gösterişli "Budist Meselesi" göz kamaştırıcı bir dekordan ibarettir, Nhu'nun Kuzey Vietnam ile temasları ne yenidir, ne de her hangi bir ilgilinin meçhulüdür. Bayan Nhu, dünden bugüne bir "isterik kaçık" olmamıştır. Yıllardan bari bu kadın, kendi memleketinin Jandarkı olan ve I. Asırda yaşamış bulunan Trunf kardeşlerin hayatını yaşamaya özenmektedir. Gerçi amerikan askerlerinin çok sayıda Vietnamda görev alışı iki senenin işidir ve kendi evlatlarının orada kırılmaya başlaması sonundadır ki atlantik ötesindeki umumi efkar bu uzak bölgede olup bitenlerle ilgilenmeye başlamıştır. Ama komünistlere karşı savaşın nasıl yürütüleceği hususunda amerikan komutanlarıyla Diem idaresi pek âlâ anlaşabilirlerdi. Zira sadece askeri konularda kir faydalı işbirliği zaten yürütülmekteydi.

O halde, Vietnamda ne yapılmıştır ki de Diem iktidarı, bunca senenin sonunda Amerikanın gözünde tu-kaka olmuştur re bundan cesaret alınarak, hiç devrilmeyeçekmiş gibi görünen bir idare akşamın geç vaktiyle sabahın erken saati arasında, yani göz açılıp kapanıncaya kadar yarla bir edilivermiştir?

Bu sorunun cevabını, bir vatanperver olduğunda hiç kimsenin şüphesi bulunmayan Diem'in kurmayı düşündüğü Vietnamın ne menem bir Vietnam olduğunu araştırarak vermek kabildir. Diem, kendi la memleketi Vietnamın nasıl bir idareye layık olduğuna hatalı teşhis koymasının, bir Ortaçağ sisteminin Vietnam milletini paklayacağım re onu ilerletebileceğini sanmasının neticesi olarak bugünkü hazin Akıbetiyle burun buruna gelmiştir. Milletinin ve bilhasa onun sağlam kuvvetlerinin seviyesi, neye tahammül edip neye etmeyeceği noktasında yanılan Vietnam Başkam bir hatadan ötekine sürüklerimle, kendi sini hadiselerin girdabından kurt aramamış ve komünistlere karşı kazanılmak üzere olan bir talerin arefesinde Vietnam için çok faydalı olabilecek bir tecrübeyi dejenere etmiştir. Harp içindeki bir Vietnamın, tıpatıp Amerikadakbsa benzer bir demokratik sistemi kaldırmayacağı hususunda Diem'in inancı doğrudur. Ama Diem'in sisteminin de bugünkü Vietnam tarafından kaldıramayacağı, Saygonda açık şekilde ispat olunmuştur.

Simdi, Vietnam Başkentindeki yeni kudret sahiplerinin, giriştikleri kuvvet yarışının ilk kısmını kazanmış görünen amerikan idarecileriyle birlikte aramak sorunda oldukları yal Vietnamın gerçek ihtiyacına uyan yoldur. Bu yol ne Diem-Nhu ekibinin kurmayı denedikleri yan feodal, aile hakimiyeti esasına dayanan ve isteristemez temiz olmaktan uzak, iptidai, aydın Vietnamlıların desteğini kaybetmiş İdaredir, ama ne da bazı amerikalıların hayal ettikleri veya kendilerini hayal etmeye zorladıkları hür seçimli serbest münakaşalı, bütün hürriyetlerin kusursuz işleyeceği bir sistemdir. Bugün Vietnamda, önce Devletin kurulmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Tıpkı bizim. Milli Mücadele günlerinde olduğu gibi. Diem, yaların kendisine verdiği prestij sayesinde böyle bir devrin yaratıcısı olmak şansını, kozlarını iyi kullanamaması neticesi kaybetmiştir. Ama bu, Vietnam için bu temelin mutlaka atılması mecburiyetini ortadan kaldıramaz. Zira Vietnamda bir Devletin henüz olmadığı re onu sağlam ayaklar üzerine oturtmadan hiç bir şeyin yapılamayacağı bu memlekette göze ilk çarpan gerçektir. Devlet ise, bildiğimiz bugünün Demokrasisiyle kurulmaz. Kurulmuş devletler Demokrasiye geçerler re onun içinde yaşarlar. Düşünmek lâzımdır ki, kuruluşlarının kırkıncı yılını idrak eden memleketlerde, halk açık rejimin karşısına dikilip otoriter rejim diye tepmen kara aydınlar çıkmaktadır.

katil suçuyla mahkemeye verilmiştir.

Bütün bunlara rağmen, Saygondaki köşe başında alev alev yanan ve yoldan geçmekte olan bir alman turist tarafından fotoğrafı çekilen Tich Quang Duc'un ölümü dünyada bambaşka akisler bıraktı ve bu bir ateşli intiharlar serisinin başlangıcını teşkil etti. Nitekim bundan on gün kadar önce, bir akşam vakti, Saygondaki yabancı muhabirlerin telefonları çaldı ve bir meçhul ses kendilerinden, ertesi sabah saat 10'da Saygon Katedralinin önünde bulunmalarım istedi. Randevu saatinde oraya gidenler Ho Dinh Van adındaki budist rahibin tutuşmasına şahit oldular. Tutuşan rahibin üzerine polisler üç defa battaniye atıp sardılar, ama adam üç defasında da doğrulup yanmakta devam etti.

Saygondaki katedralin önünde, elinde, üzerinde haç bulunan küre tutan ve altında "Regina Pacis Ora Pro Nobis" ibaresi okunan bir kadın heykeli vardır. Tich Quang Duc'tan beri budist rahipler kendilerini, katolik Diem Hükümetinin budistlere baskı yapmasını protesto etmek için yakmaktadırlar.

Talihsiz bir hadise

Vietnamda her şey, bir Mayıs günü kuzeydeki Hue şehrinde gafil polislerin sessiz bir gösteri yürüyüşü yapmakta olan budistlerin üzerine ateş açmasıyla başladı. Hadisenin nasıl hazırlandığı, henüz esrarım muhafaza etmektedir. Bunda komünistlerin parmağının bulunduğunda zerrece şüphe yoktur. Zira cephede savaşı kaybetmekte olan komünistler bundan bir süre önce taktik değiştirmişler ve budistlerin arasına sızarak memleketi o sahada karıştırmayı kendilerine yeni hedef bilmişlerdir. Budanın dininin bildiğimiz bir ciddi din olmaması, budist olmak için hiç bir formalitenin gerekmemesi, saçım kazıyıp üzerine kahverengi veya sarı cübbeyi geçirenin rahip diye geçinmesi komünistlerin işini kolaylaştırmıştır. Nereye bir Buda heykeli konulup önüne iki mum dikilse, orası, budist dinin esaslarına göre bir pagod olmaktadır.

8 Mayıs günü Hue'de iki nümayiş oldu. Birincisi, daha politik bir mâna taşımaktaydı. Zira gösteriyi yapanlar, Diem'in Kuzey Eyaletleri Müşaviri olan kardeşi Dgo-Dinh-Canh'm adamı Hleu'yu yuhaladılar. Nümayişin esas sebebi, Hükümetin çıkardığı bir nizamnameyi protesto etmek içindi Hükümet, budist gösterilerinde budistlere alt bayrakların Vietnam bayrağından üstün mevkide bulundurulmasını yasak etmişti. Budist rahipler ve

Diem ve sevgili yeğeni
Dert açan sevgi

Budist Teşkilâtının ileri gelenleri bunu budistlerin katolik Diem Hükümeti' tarafından tazyiki saymışlardı. El altından yapılan propagandada budistlerin bayrak taşımalarının bütün bütün yasak edildiği yolunda haberler yayılmıştı ve komünist kaynaklar buna şu budist rahibin, bu budist rahibin şurada veya burada hapsedildiği, öldürüldüğü, dövüldüğü rivayetlerini eklemislerdi. Onun için, o sıralarda budistler heyecanlıydılar ve kaynamaktaydılar. Sabahleyin tertiplenen gösteri sırasında polisler budist bayraklarım alıp kırdılar.

Nhu'lar
Kadının fendi erkeği yaktı.

Akşama doğru, şehrin pagodlarından birinde bayram yapılacağı haberi salındı. Budistler, çoluk çocuk o pagoda geldiler. Fakat kendilerini karşılayan ve rahip elbisesi taşıyan bazı kimseler bayramın o pagodda değil, bir başka pagodda yapılacağım bildirdiler. Bunun üzerine akşam vakti kafile şehrin içinde bir pagoddan ötekine yürüdü. Gafil polis müdahale etmek istedi. Çatışma oldu. Bu sırada silâhlar patladı. Ölenler oldu. Ölenlerin arasında katolikler de vardı ve diğerlerinin hepsi budist değildi. Zaten Vietnamda, katolik olmayan herkes budist değildir. Memlekette bir sürü dinin mensubu yanyana ve çok kimse "biraz ondan, biraz ondan" olarak yaşamaktadır. Vietnamlı, din hususunda son derece müsamahalıdır ve dindar olmaktan çok mukaddesatçıdır. Cennete gitmek yahut tekrar dünyaya gelişte daha elverişli şartlar altında gelebilmek için her dinle iyi geçinmeyi tercih etmektedir.

Fakat Hue'de ölenlerin olması ve Hükümetin, ateş açtığında pek az şüphe bulunan polisler hakkında takibat yapmaması, her şeyi sadece tedhişçi komünistlere yüklemekle yetinmesi Vietnam içinde budistlerin katolik Diem Hükümeti tarafından tazyik edildikleri propagandasını bin kat kuvvetlendirdi.

Bir kaç gün sonra, Saygonun en büyük pagodu olan Xa Loi pagodunun yakınında Thich Quang Duc alev alev yanınca mesele bütün dünya basım için sansasyon konusu oldu. Hadiseye uzun kırmızı tırnaklı, çekik gözlü, vahşi bakışlı, ne söylediğini bilmez esrarlı, bir de güzel kadın karışınca Christine Keeler'den bıkmış olan gazeteler kendilerine yeni bir konu buldular.

Kısa zamanda bir çığ haline gelecek olan kar topu hazırlanmıştı.

Bir "Deli Kadın"

Uzun aylar dünyanın dört bir tarafında, budistlerin amansız düşmanı, onlara, musallat katolik Zalim Yenge, Korkunç Yenge, Ejder Kadın diye tanınan Bayan Nhu dünyaya bir budist olarak geldi Asıl adı, Tran Le Xuan'dır. Vietnamın son Başkanı Dien'in yakışıklı kardeşi Ngo-Dinh-Nhu

ile 1943'te evlendi ve ancak o tarihte ihtida etti. Ama, bütün ihtida edenler gibi "kulağı geçen boynuz" oldu ve son derece katı, müsamahasız bir katolik olarak ortaya çıktı. Faal, ateşli, muhteris, gösterişten hoşlanan, elinin hamuruyla erkek işine karışan cinsten, amerikalıların "sufragette" diye bildikleri bir kadındı. Dört çocuk sahibi oldu. Çocuklarının en küçüğü olan dört yaşındaki Le Quynh bekâr Başkan Diem'in sevgilisidir. Evlendikleri zaman Ngo-Dinh-Nhu Parisin "Ecole des Chartes'ından mezundu ve görevi Hindiçini Arşiv ve Kütüphanelerinin muhafızlığıydı. Nhu, bütün siyasi hayatında bir entellektüel, bir fikir adamı, kitaplarıyla meşgul bir düşünür olarak tanındı ve böyle bilinmekten zevk aldı. Bayan Nhu, baştan itibaren kollarını sıvayıp kocasına her sahada yardımcı kesildi.

Bayan Nhu'yu anlamak için Vietnamlı aileleri bilmek lazımdır. Vietnamda ailede aktif olan kadındır. Kadın, canlılığı ve hareketliliği sayesinde hayata hakim olmuştur. Çok ailede parayı kazanan da, kesenin ipliğini elinde tutan da, sözünü geçiren de, otorite kuran da kadındır. Kadın ailenin başkanı, erkek onun yardımcısı" dır. Asırların bu ananesi bütün Vietnamda yürürlüktedir ve Bayan Nhu'nun hakimiyeti altında görülen Ngo-Dinh'ler bir istisna değil, bir kaidedir.

Nhu'lar İkinci Dünya Harbinden sonra Vietnam'ın istiklali için çalışanların arasındadırlar ve bir yandan Nhu'nun ağabeysi Diem, diğer taraftan Bayan Nhu'nun babası Tran-van-Chuong bu milliyetçilerin başındadırlar. Chuong, ilk milli Ho-chi-Minh Hükümetinin Dışişleri Bakanlığını yapmıştır. Fakat Hükümeti içinde komünistlerle antikomünistlerin mücadelesi patlak verince Nhu'lar yaman bir komünist düşmanı olarak Vietnamın kaderinde yer aldılar.

Bir çetin mücadele

Aralık 1946'da Bayan Nhu Merkezde, antikomünist faaliyetlerinden dolayı tevkif edildi. Bu sırada kocası da, Kuzeyde takip olunmaktaydı. Komünistler genç kadını. Hue yakınında bir küçük köye götürüp hapsettiler. Fakat Bayan Nhu, köydeki katoliklerin yardımıyla kaçmaya muvaffak oldu. Kocası da yaya olarak kış kıyamette Annam dağlarım aşmış ve Güneye inmişti Bayan Nhu orada onu buldu ve iki

DULLES'IN KEMERİ — Amerika, iyi ya da kötü, ama her halde bir görüşe sahip Dışişleri Bakam John F. Dulles zamanında Rusya ve Çinin etrafına bir Güvenlik Kemeri çekmişti. Bu memleketlerini kapalı rejimler içinde Amerikaya dost tutan bir diktatörler zinciriydi. Amerikalı, çok memleketin aydım nazarında o devirde Çirkin Amerikalı olmuştur.

Zincirin ilk halkası. Irakta Nuri Said devrildiğinde koptu. Dulles'in müttefikinin yerme, Batıya antipatik bir idare geldi. Ondan sonra, Korede Syngman Rhee devrildi. Rhee'nin halefleri Batı aleyhtarı çakmadılar, ama memleketlerine sükûneti getirdikleri şüphelidir. Üçüncü olarak, Türkiye Menderesten kurtuldu. Fakat Batı dostluğu ve Amerika ile ittifak zarar görmedi. Bu, Dulles'ın en azından Türkiyede yanlış ata oynadığının delilidir. Zira, asıl Menderes kalsaydı ve Amerika onu her ne pahasına olursa olsun tutsaydı Türkiye sarsılırdı. İranda Şah, basiretli bir politika değişikliği yaptı. Farah Diba ile evlendikten sonra "Playboy Hayatı"na son verdi ve Time Mecmuasının «Sarayda bir ihtilalci" lakabına hak kazandı, aynı samanda da Batının yanında kaldı. Pakistanda Eyüp Han daha basiretsiz çıktı. Kısa ve hatalı hesaplar onu Batıdan uzaklaştırmaktadır. Tayland, henüz meçhuldür. Kralın bir reform ihtiyacını anlaması şarttır. Formozada Çan-Kay-Şek bası hayalleri gerçekleşmeyince ne yapacaktır, bilinmez. Her halde o, Amerikanın yanından ayrılmayacaktır. Ama, sonra? Vietnamdaki Diem zinciri, bizzat amerikanlar tarafından sökülüp atılmıştır.

Koyu hristiyan Dulles'ın ruhu Pek rahat olmasa gerek!

genç, idealist, milliyetçi. Vietnamlı müşterek mücadelelerine daha fazla ateşle devam ettiler. Hedefleri, memleketin başına lider olarak ailenin birinci sınıf şahsiyeti Diem'i getirmekti.

Burada, Vietnamlı aileler hakkında bir noktayı daha bilmek lazımdır. Vietnamlı aileler birbirlerine sımsıkı bağlıdırlar, iyi günlere ve fena günlere daima beraber olarak gitmektedirler. Beraberce yükselmektedirler, beraberce düşmektedirler. Nhu'ların Diem için çalışmalarında garipsenecek bir şey yoktur. Nitekim Nhu ile Diem ölüme de beraberce gitmişlerdir.

Diem, maneviyata fazla ehemmiyet Veren, bir başka kardeşi papaz olan ve kendisi de harp yıllarını kısmen, Dalat civarındaki bir manastırda geçirmiş bulunan bir adamdır. Memleketinde iyi bir şöhret yapıma, geniş prestij toplamıştır. Diem 1954'te Saygona, İmparator Bao-Dai'nin Hükümet Başkam olarak 1964 Temmuzunda döndü, o ayın 20sinde. Vietnamı 17. paralelden itibaren ikiye ayıran ve güneyi Vietnam, kuzeyi Vietminh yapan Cenevre Andlaşması imzalandı. Vietnam da, Vietminh de istiklallerini kazandılar. Hesapça iki sene sonra bütün memlekete şamil seçimler, yapılacak ve alınacak neticeye göre birleşme olacaktı.

Diem, bu seçime asla yanaşmadı.

Tarihe karışan aile: Ngo Dinh'ler
Yel üfürdü su götürdü

Kaplumbağanın yolunda

Diem'in bu tutumunda sadece basiret vardır. Zira o tarihte Kuzey Vietnam - bugün de öyledir ya.. - Güney Vietnamdan daha kalabalıktı ve Vietnamlılar komünizmin ne olduğunu, ne getirdiğini bilmiyorlardı. Eğer 1956'da bir seçim yapılsaydı mutlaka komünistler kazanacaklardı ve bütün Vietnam Batı Bloku için kaybolacaktı. Diem başka bir hesap yaptı: Eğer seçimleri geciktirirse, Amerikanın yardımıyla güneyde kuvvetli, işleri yolunda, zengin, müstakar bir Vietnam yaratırsa bir süre sonra Kuzey Vietnam şansım . kaybedecek ve kuzeyliler bile memleketin Diem idaresi altında birleşmesi için oy kullanacaktı.

Burada, kullanılan terimler itibariyle bir parantez açmak lazımdır. Aslında "nam" kelimesi vietçe "güney" demektir. Vietnam, zaten Güney Viet mânasına gelmektedir. Onun için Güney Vietnam "Güney-Güney" karşılığıdır. Ama şimdi kelimelerin gerçek manası unutulmuştur ve Vietnam diye bütün bölgeye denmekte. Kuzey Vietminh yahut Vietminh 17. paralelin üstündeki. Güney Vietnam da altındaki kısmin adı olmaktadır.

Ancak Diem, memleketinin mutlak hakimi olmak için önünde iki büyük mani gördü. Birincisi, oransızların adamı olarak damgalanmış bulunan İmparator Bao-Dai idi. Bao-Dai, zaten ömrünün büyük kısmını kadın ve kızlarla Fransanın Güney sahilindeki muhteşem şatosunda geçirmekteydi. Diem'in onu "Halk böyle istiyor" diye uzaklaştırması ve kendisini hem Devlet, hem Hükümet Başkanı olarak seçtirmesi zor olmadı. Buna mukabil Genel Kurmay Başkanı Hihn ile Milli Emniyet Başkanı Bay-Vien daha dişil çıktılar. Bir defa ellerinde kuvvet vardı, ondan sonra Diem kadar İhtiras sahibiydiler. Başkanın otoritesini tanımak istemiyorlar, hakimiyetin kendilerinde olduğu tezini savunuyorlardı.

Vietnamda askerlerin daima sivil idarenin emri altında oluşu, öyle alışılmış bulunulması, iki sahanın birbirinden iyi ayrılması Diem'i şanslı vaziyete soktu. 1954'ün Eylülünde Bayan Nhu bir dev gösteri tertipledi. Fikir, kocasınındı. Ama. ön plânda Bayan Nhu vardı. O gün onbinlerce insan, Vietnamın tarihinde ilk defa olarak sokakta toplandı. Kalabalığın en önünde Bayan Nhu yürüyordu. Hinh'in tankları ile Bay-Vienk'in polisleri ateş etmekten sakınmadılar. Ölenler ve yaralananlar oldu. Fakat maksat elde edilmiş, Genel Kurmay Başkanıyla Polis Şefine karşı umumî efkârda bir hareket başlamıştı. Memleketin aydınları, iyi niyet sahipleri Diem'in ve Nhu'ların yanındaydı. Silâhsız halka silâhlılar tarafından ateş açılması geniş reaksiyona yol açtı. Diem'in ve Nhü'nun iyi kanalize ettiği bu cereyan Hinh ile Bay-Vien'i sürükleyip götürdü. Bayan Nhu'nun kayınbiraderi artık Vietnamın mutlak hakimiydi.

Ancak kaderin cilvesi, dokuz sene sonra Diem ve Nhu da tıpkı iktidara geldikleri gibi, polisin bu sefer Saygonda değil de Hue'de halka ateş açmasıyla başlayacak bir kampanya neticesinde yalnız iktidarı değil, hayatlarını da kaybedeceklerdir.

Dokuz uzun yıl

Vietnam, Diem ekibinin elinde dokuz yıl geçirdi. Bu dokuz yılın sonunda çok sahada çok terakkinin elde edilmiş olduğunda şüphe yoktur. Vietminh. Diem'in seçim yapmak niyetinde olmadığını anlar anlamaz 17. Paralelden aşağı sarkmakta tereddüt etmedi. O günden bu yana devam eden, bir klasik harp değildir. Bir gerilla savaşıdır. Kuzeyliler çeteler kurmakta, onları silâhlandırmakta, sonra hududu geçirip Güneye salmaktadırlar. Bunlar Güney köylerini haraca kesmekte, yiyecek ve giyeceklerini oralardan sağlamakta, türlü vahşet yapmakta, hattâ zaman zaman Saygon yakınlarına gelerek ona buna kurşun sıkmaktadırlar. Maksat dünyaya, Di-

em'in sert ve sıkı, insafsız ve hırsız idaresinden Vietnamlıların kendilerinin bizar olduğunu göstermek ve 8aygonu, kaybedeceği yüzdeyüz bir seçime zorlamaktır. Fakat Amerika bu oyunun oynanmasına yanaşmamış ve Diem'in yardımına gelmiştir. Washington Hükümeti Vietnamda her gün 1 milyon doların üstünde para sarf etmektedir. İki yıldan beri ise, bugün sayısı 16 bini bulan amerikan kuvvetleri çeşitli isimler altında fiilen Diem'in birİlklerine yardım etmekte, onlarla beraber savaşmaktadırlar.

Dokuz yıl içinde Diem savaşın talihini kendi tarafına çevirmemiş değildir. Saygondaki amerikan komutan General Harkins'e göre sonun başlangıcına gelinmiştir. Nitekim, Budist Meselesinin patlak vermesinden sonra Vietnama giden MacNamara-Taylor ekibi de zaferin ufukta göründüğünü ve 1965 civarında neticenin alınacağını bir tahmin olarak kabul etmiştir.

İşte, bilhassa Amerikanın politik çevreleri ve Saygondaki Amerika Büyük Elçiliğinin, Merkez İstihbarat Teşkilâtının küçük kademeleriyle Diem idaresi arasına karakedi bu sırada girmiştir. Her halde geveze ve ukala Bayan Nhu'nun çıkışları, hele son Amerika seyahati bu karakedinin bertaraf edilmesine yaramamış, bilakis ortalığı biraz daha bulandırmış, karıştırmıştır.

Niçin, niçin, niçin?

Gerçekten de, Amerikanın tutumunda ilk bakışta anlaşılmayan oir nokta yok değildir. Budistlere yapıldığı ileri sürülen tazyik ciddi olmaktan çok bir spektaküler istismar konusu ve Diem rejimini dünya umumi efkârı önünde hırpalama sebebidir. Gerçi Bayan Nhu, bir engizisyon papazı edası içinde kelam etmektedir ama Budist Meselesinde beliren reaksiyon, Diem idaresine, eğer hatalı istikamette bir adım atmışsa onu geriye aldırtmıştır. Nitekim, Saygon ayaklanmasının patlak vermesinden bir gün önce Nhu, Vietnamlı atom alimi. Prof. Buu-Hoi'nin refakatinde kendisine gelen budist lider Thich Thien Hoa'ya meşhur hadiselerden beri mevkuf tutulan budistlerle öğrencilerin serbest bırakılması için kardeşi Diem nezdinde teşebbüste bulunacağını vaad etmiştir. Ancak Nhu, bunda geç kalmıştır.

Diem, daima bir polis idaresinin başında hükümet etmiştir ve bugün Amerikanın müttefik diye tuttuğu bir çok memleketten, hatta meselâ İspanya veya Portekizden o hususta ne geridir, ama ne de ileridir. Demokratik haklar, Basın Hürriyeti, geçenlerde yapılan seçimler hep laftan ibarettir. Ancak bu durum, budist rahip Thich Quang Duc kendisini meşale haline sokmadan da böyleydi ve bu Amerika-

Zavallı «Çirkin Amerikalı»

Saygonda cereyan eden Saray Faciasının, Amerikanın prestijini yükseltebileceğini hiç kimse sanmamalıdır. Tam aksine, daha dün Diem-Nhu ikilisini amerikan emperyalizminin uşakları olarak teşhir eden çevreler onları aynı emperyalizmin kurbanları diye propaganda etmekte gecikmeyecekler ve tıpkı bir önceki yalan gibi bu yalan da tutacaktır. Aslında, hiç olmazsa kahramanca ve davasına inanmış insanların cesaretiyle kendilerini ölüme terketmiş bu kardeşlerin, sevdikleri Vietnamın iyiliği için çarpışmış olduklarında zerrece şüphe yoktur. Bu gaye onları amerikalılara yaklaştırmış, bu gaye onları amerikalılardan uzaklaştırmıştır. Ama trajik ölümleri Amerikana, hayatta kalmak suretiyle yapacakları fenalıktan bin misli fazlasını yapacaktır, hatta şimdiden yapmıştır. Amerika, kendisine baş eğmeyen milliyetçi iki liderin katili olmak ithamından kolay kurtulamayacaktır ve bilhassa Güney Doğu Asyada "Çirkin Amerikalı" nın elleri ucun süre kan kokacaktır. Vietnamın içinde dahi, dün Diem'e karşı cephe almış bulunan ilerici, aydın genç Vietnamlılar yarın Ngo kardeşleri birer kahraman olarak tebcil ederler ve davalarının sembolü yaparlarsa şaşılmamalıdır. Amerikalılar için kaçınılması imkânsız, acı bir talih!

Ama amerikanların bunda hiç kabahatli olmadıklarını söylemek imkânı yoktur. Bu Vietnam meselesi tamamile pisipisine çıkmış, hislerin üzerine benzin dökülerek alevlendirilmiş, bunun neticesi çığ gibi büyümüş ve bir Sağırlar Diyalogu neticesi, en hazin şekilde son bulmuştur. Ancak cila biraz kazıldığında, hadisenin yaratılmasında, yaklaşan amerikan seçimlerinin tesirini sezmemek mümkün değildir. Vietnam, bu mücadelede kullanılan ve sonra buruşturulup atılan bir silâh olmuştur.

Geçenlerde Fransanın Le Figaro'sunda Nicolas Châtelain Washington'dan yazdığı ve "Güzel Elena Meselesi" ni bahis konusu eden yazısında şöyle diyordu: "Seçimlere henüz bir yıl var. Buna rağmen seçim kampanyası, mutaddan önce olarak, şimdiden açılmıştır. Çünkü Başkanın itibarından kaybetmekte bulunduğu, onun için zayıf olduğu hissedilmektedir. Eğer Güzel Elena mevcut bulunmasaydı mutlaka icat olunurdu, yahut yerine başka bir şey bulunup çıkarılırdı. Bu çeşit meseleler daima seçim ailelerinde yaratılmaktadır: cinsiyeti para, nüfuz ticareti..."

Buna maalesef, dış, politika konularını da eklemek lâzımdır. Hasımlar birbirlerini yemek için hiç bir sahanın istismarını savaş dışı bırakmamakta, en tehlikeli ve çok kimse için hayati önemdeki hususları bir çocuk dikkatsizliği, kayıtsızlığı ile ele almaktadırlar. Halbuki Batı Dünyasının, bu dünyanın lideri Amerikayı bir kayıtsız çocuk gözüyle görmeye tahammülü yoktur.

Amerikanın Vietnamda Bayan Nhu'ya karşı zaferi, daha hadisenin ikinci gününde bir Pyrrhus Zaferi oluvermiştir. Şimdi dünyada pek çok kimse Amerikaya biraz daha fazla şüpheyle bakacak, ona daha az güvenecek, belki bir gün bir kaprise, bir basın balonuna, bir seçim savaşma feda edileceği inancı içinde kendisine yedek politika arayacaktır.

Demokrasinin kendisine mahsus usülleri bulunduğu şüphesizdir. Seçim zamanları demokratik memleketlerin birer çengel haline geldiği ve herkesin birbirini vurduğu da doğrudur.

Ama bu böyledir diye, amerikalı taraflardan birinin tutup da binlerle mil uzaktaki bir memleketi can evinden vurması her halde vicdanları isyan ettirmeyecek bir olay değildir. Amerika, liderliğe ancak bunun sorumluluğunu tam kabul edip gereken, fedakârlığı yapmak suretiyle dünya nazarında lâyık addedilecektir.

Ümit veren husus, bunu Ameri", kada gittikçe çok sayıda insanın görmeye başlamasıdır.

nın Diem'i tutmasına mani olmamaktaydı.

İhtilalden üç gün önce, Nhu, bu mecmuanın bir yazarına Gia Long sarayındaki, duvarları kendisinin ve eşinin milis kıyafetinde yapılmış modern tablolarıyla süslü çalışma odaında Amerikanın hışmını çekecek hiç bir sebep görmediğini ifade etti. Nhu orta boylu, ince yüzlü, beyazlaşmış saçlı, hatları muntazam, yakışıklı bir adamdır. O gün kendisini gören bir türkün, 28 Nisan - 27 Mayıs arası Menderesini hatırlamamasına imkan yoktur. Konuşurken son derece nazik, ama o nisbette sinirliydi. İki saate yalan bir zaman içinde oniki tane Salem sigarasını yaktı, her birinden bir kaç nefes çekerek önündeki tablaya bastırdı. Şaşkın bir hali vardı ve adeta köşeye sıkıştırılmış bir hali vardı. Amerikalılara hırsı aşikâr olarak sezilmekteydi Karısının Amerika seyahatinin bir başarı olduğu kanaatindey-

"— Karun onlara, bizden ne istediklerini, bize neden kızdıklarını soruyor. Ciddi bir şey söylemiyorlar. Hep, kulaktan dolma malûmat: Aleyhimizde korkunç bir kampanya, amerikan basınına sızmış olan komünistlerin gayretleri bugünkü durumu yaratmıştır. Amerikalılar karşımıza geçip şikâyetlerinin ne olduğunu söyleseler çare aramak kabil olacak. Yok, eğer istedikleri Vietnamlıların kendi komutaları altında) onların dediği gibi harbetmeleriyse buna asla boyun eğmeyeceğiz. Biz bir emperyalistin tahakkümünden, bir başkasınınkine girmek için çıkmadık. Vietnam, Vietnamlılarındır. Bu, gerilla harbidir. Biz gerilla harbini, amerikanlardan iyi biliriz. Amerikalı için bir Vietnamlının hayatı belki hiç bir şey değildir, ama bizim için çok şeydir."

Nhu, uzun ve fazla konuşan bir adamdır. Hadiseleri oldukları gibi göstermekten ziyade arzuladığı gibi göstermeyi tercih etmektedir. Meselâ iddiası, tam bir hürriyetin Vietnamda mevcut bulunduğudur! O kadar ki, yeni kurulmuş olan stratejik köylerde halk komünistlere oy verirse, oralarda dahi seçim neticesi kabul edilmektedir.

Tabii bu, bir kaba yalandan ibarettir. Önce, Vietnamda komünizm kanun dışıdır. Bu kendisine hatırlatıldığında Nhu "Seçimi, ancak Anayasanın o maddesini ileri sürerek iptal ettirebiliriz" demektedir. Halbuki, bırakınız stratejik köyleri, son yapılan Parlâmento seçimleri dahi, en insaflı ölçüyle, bizim tek parti devri seçimlerinin havası içinde cereyan etmiştir. Zaten Diem, Atatürkün tecrübesini Vietnamda yapmakta olduğunu dâima söylemekte, tekrarlamakta ve çok kimse de Nhu'yu onun İsmet Paşası olarak görmektedir.

Ancak son hadiseler, arada bir büyük çap farkının mevcudiyetini ispat etmiştir.

Tehlikeli alâkalar

Amerikalıları Nhu'ların pirelendirmesinde, kaçık Bayan Nhu'nun ölçüsüz sözlerinden ziyade merkezinde Nhu bulunan bir takım siyasi oyunların rol oynadığı şüphesizdir. 1956'dan beri milletvekili olan, bu sıfatıyla memleketinin hayatında faal de rol oynayan, kadın haklarını korumak azmiyle çeşitli kanunlar yaptırtan, bir takım paramiliter kadın teşkilatlan kurup onları, hatta Ordu birliklerini teftiş eden, kızını elde silah yetiştiren, bir cazip şehir olan Saygonu koyu katolikliği yüzünden manastıra çeviren. dansın yasak edilmesine sebep olan bu modern Kleopatra bu yılın Eylül ayının 9'unda Vietnamlı kadınlara şu tebliği yapmıştır: "Beni hiç bir şey mağlup edemiyecektir. Hatta ölüm bile.. Zira eminim ki ölümsüz ruhum, sefil at kalıbından kurtulduktan sonra büsbütün tesirli olacaktır."

Ama, Nhu'nun temasları bu deli saçmalarından çok daha önemlidir. Hem Diem, hem Nhu memleketlerinin birleştirilmesi saatinin yaklaşmakta olduğunu tamamiyis müdrik bulunuyorlardı, Bu. Kuzeyde de bilinmektedir. Ama, birleşme nasıl ve hangi etiket altında olacaktır? İşin bu safhasında, Güney ve Kuzey Vietnamdaki

Nhu familyası bir arada
Başkanlık makamında bir *Kleopatra*

Nhu'ların kızı arkadaşlarıyla talimde
Anasına bak kızını al

Fransa Elçileri faal rol oynamışlardır.

Kuzeydeki De Buzon ile Güneydeki Lalouette Nhu'ya gelmişler ve bir teklif getirmişlerdir: Amerikan kıtaları peyderpey Vietnamdan çekilecekler, buna mukabil Vietminh, güney hudutlarındaki gerilla harbini durduracaktır. Bunu, gene Kuzeyliler adına Cenevre Andlaşması gereğince kurulan' komisyondaki Polonya delegesinin yaptığı teklif takip etmiştir: Kuzey ile Güney arasında ticari münasebetlerin başlaması. Nhu'nun bu mecmuanın yazarına bildirdiğine göre, kendisi Fransa Elçilerine şunu sormuştur: "Peki, amerikanlar çekilecekler. Fransa, bizim kuzey hududumuzu garanti edecek midir?" Buna Fransa, tekrar Vietnamda nüfuz sahibi olmak ve Amerikanın yerini geri almak hususunda çok hararetli arzu beslediği halde müsbet cevap veremeyeceğini bildirmiştir. Polonya delegesi tarafından getirilen teklif ise, harp devam ettiği müddetçe böyle bir ticaretin düşünülemeyeceği mucip sebebiyle reddedilmiştir.

Fakat bu görüşmeler, amerikalıları memnun etmemiştir. Nhu, "Amerika, bildirdiği gibi yardımı keserse bir yedek politikanız var mı?" sualini İhtilalden üç gün önce şöyle cevaplandırmaktaydı : "Hiç kimsenin şüphesi olmasın."

Diem de, Nhu da kendilerini sağlam, kuvvetlerini emin görmekteydiler. 19 Vietnam generalinden sadece ikisinin katolik, diğerlerinin budist olması Ngo kardeşleri korkutmamaktaydı. Bu generallere, her altı ayda bir yer değiştirtiyorlardı. Bunun yanında, Nhu, adamlarının topladığı haraçlarla beslediği ve en seçme kıtalar olan ikibin kişilik Özel Kuvvetine güvenmekteydi. Gizli polis, Hazır Kuvvet, normal polisin dışında işlemekteydi ve bütün bu birlikler, teorisyen Nhu'nun nazarında birbirlerini kontrol ediyordu. Onun için bir tehlike yoktu ve amerikalılara karşı arzulanan oyun pekâlâ oynanılabilirdi.

Fakat 1 Kasım günü, kazın ayağının böyle olmadığı ortaya çıktı. Amerika Büyük Elçisi 31 Ekimde Washington'a gideceğini ilân etmişti, 30 Ekimde bundan vazgeçtiğini açıkladı. Bu bile, bir şeylerin dönmekte olduğunu Ngo kardeşlere göstermedi. Büyük Elçi Lodge daha iki gün önce tatilini Diem ile beraber geçirmemiş ve başına Vietnamlı şapkan geçirip güler yüzlü resimler çektirmemiş miydi? Diem ve mesai arkadaşları, kendi tezlerini Washington'a anlatmak hususunda Lodge'a çok güveniyorlardı.

31 Ekim -1 Kasım gecesi

Bu haftanın başında Saygon sokaklarında dolaşanlar, Diem'in Budistlere karşı giriştiği amansız mücadeleden sonra eski canlılığını ve neşesini kaybeden şehir halkının yeniden sokaklara döküldüğünü, barların, kabarelerin yeniden tıklım tıklım dolup boşaldığım, şehrin her köşesinden sevinç çığlıkları yükseldiğini gördüler. Bu arada, ötedenberi misafirperverlikleri ile şöhret yapmış kabare kızları, çok katolik Bayan Nhu'nun emri ile bir süredir giydikleri beyaz önlükleri çıkarmışlar, gene eskisi gibi yandan yırtmaçlı göz alıcı elbiselerini giymişlerdi. Bar sahipleri keseleriyle birlikte şişelerin de ağzım açmışlar, gelip gidene bedava içki dağıtıyorlardı. Yollar dini kıyafet taşıyan budist keşişlerle dolup taşıyor, etrafta budist bayrakları uçuşuyordu. Evet, Saygon bu hafta başında en hareketli re sevinçli günlerini yaşıyordu ve görmüş geçirmiş Saygon'a bu sevinci, neşeyi çok görmemek lâzımdı: Güney Vietnam artık Diem ve şürekasından kurtulmuştu.

Diem ve şürekasının sonunu hazırlayan olaylar, sıcak ve güneşli bir Cuma günü öğleden sonra başladı. Saat ikiye yaklaşırken Saygonu hava alanına bağlayan yolun üzerinde bir zırhlı birliğin baraj kurmaya başladığı görüldü ve aynı anda, bir deniz piyadesi birliği de şehre girerek önce Ertem in sarayını, sonra da resmi binaları, bu arada Genelkurmay ve radyo binalarını kuşattı. İşte bütün gürültü bunun üzerine koptu. Diem'in sarayını koruyan özel kuvvetler - bunlar aslında komünistlerle çarpışmak üzere amerikalılar tarafından yetiştirilmiş seçme askerlerdir- deniz piyadelerine ateş açınca iki taraf arasında kanlı bir çarpışma başladı. Şehrin dört bir tarafından gelen silâh sesleri karşısında şaşkına dönen halk evlerine sinmiş, merakla ne olup bittiğini öğrenmeye çalışıyordu. Bazılarına göre nihayet beklenen olmuş, silâhlı kuvvetler Diem'i alaşağı etmek için harekete geçmişti. Bazılarına göre de bu, gene Budistleri sindirmek isteyen Diem'in bir düzeni olmalıydı.

Fakat çarpışmanın en hararetli anında radyodan yükselen bir ses Saygonluların bütün tereddütlerini silip süpürdü. Güney Vietnam ihtilal komitesi adına konuştuğunu söyleyen ses silâhlı kuvvetlerin Diem İdaresine karşı harekete geçtikleıini bildiriyor, halkın korku ve endişeye kapılmadan olayların sonunu beklemesini istiyordu. Gene aynı sese göre bu komite, ondört general ve on albaydan kurulmuştu, başında da Genral Douong Van Minh bulunuyordu.

Güven uyandıran isim

Van Minh'in ismi duyulur duyulmaz bütün Saygonluları bir güven duygusu kapladı. Güney Vietnam ordusun-

da çok sevilen ve sayılan bir general olan Van Minh, uzun bir süre komünist çetecilere karşı girişilen mücadeleyi başarı ile yönettikten sonra, Diem'in şüphesini çektiği 19in geri hizmete alınmıştı. Budist bir halk ailesinin çocuğuydu. Güney Vietnam halkına karşı yapılan muameleyi beğenmediğini her yerde açıklamaktan çekinmiyordu. Zaten Diem'in şüphesini çeken de onun bu açık sözlülüğüydü.

Radyodan ihtilâl komitesinin tebliğini işiten Saygonlular biraz ferahlamakla beraber silâh seslerinin bir türlü durup dinmediğini duyunca yeniden endişelenmeye başladılar. Acaba bu da bundan öncekiler gibi başarısızlığa mahkûm bir hareket miydi? Bilindiği gibi Güney Vietnam ordusunda bundan önce iki defa daha Diem'e karşı bir hareket olmuş, bir keresinde (1960 Kasımında) bazı paraşütçü birlikleri, ikincisinde de '1963 Şubatında) hava kuvvetlerine mensup iki uçak Diem saltanatına son vermeye çalışmışlardı. Fakat her iki deneme de başarısızlıkla sonuçlanmış, Diem'e bağlı kalan kuvvetler asileri kolaylıkla bastırmışlardı. İşte Güney Vietnamlılar bu seferki teşebbüsün de aynı şekilde sonuçlanmasından korkuyorlardı. Fakat değil mi ki işin başında Van Minh vardı, bu konuda fazla endişeye düşmemek gerekirdi.

Ancak işin başında kim olursa olsun, Diem'in sarayı iyi korunuyordu. Akşam yaklaşıp hava kararmaya yüz tuttuğu zaman şehrin diğer bütün önemli kilit noktaları Van Minh kuvvetlerinin eline geçmişti, fakat Diem'in sarayı mukavemete devam ediyordu. Söylendiğine göre Diem'le kardeşi Nhu saraya çekilmişler, mukavemeti bizzat yönetiyorlardı. Fakat gece yarısına doğru, o zamana kadar işin dışında kalan zırhlı birlikler ve hava kuvvetleri de Van Minh'e yardıma başlayınca Diem'in sonu açıktan açığa belli oldu. Cumartesi sabahı güneş doğarken başkanlık sarayı yerle bir olmuştu, bir zamanlar saltanat kaprislerinin estiği yerlerde şimdi dumanlar yükseliyordu. İhtilâl komitesinin radyoda ilân ettiğine göre, Diem'le kardeşi Nhu intihar etmişlerdi. Fakat tarafsız gözlemcilere göre, intihar ettiklerine değil, öldürüldüklerine inanmak daha doğru olurdu. Söylenenlere bakılırsa, ihtilâlciler bir ara Diem'le Nhu'ya teslim olmalarını söyleyerek ateş kesmişler, bundan faydalanan iki kardeş de bir cankurtaran içine saklanarak civardaki bir kiliseye sığınmıştı. Bunun üzerine askerler kiliseye girerek her ikisini de öldürmüşlerdi

Yeni Güney Vietnam hükümeti

İhtilalciler idareyi ele alır almaz ilk iş olarak geçici bir Anayasa hazırladılar. Bu anayasada devlet başkanlığı görevi ihtilâlin planlayıcısı General Van Minh'e veriliyordu. Ülkede sükûn ve güvenlik kurulur kurulmaz yeni ve demokratik seçimlere gidilecekti. İhtilâl Konseyine mensup bir general, "bizim diktatörlük yapmaya hiç niyetimiz yok" diyordu, "çünki komünizmle mücadelenin en iyi demokrasi düzeni içinde yapılacağını biliyoruz." Kurulan geçici bir hükümete de seçimlere kadar ülkeyi yönetmek görevi düşüyordu. Hükümetin başına Nguyen Ngoc Tho getirilmişti. Diem'in devrinde başkan yardımcılığı yapan Tho, 55 yaşlarında, kendi halinde, güler yüzlü bir budistti ve Diem idaresi sırasında diktatörün daha aşırı davranışlarda bulunmasına alttan alta engel olmuştu. Başbakan yardımcılıkları, Güney Vietnamın dini merkezi sayılan Hue şehrinin belediye başkanı Tran Van Ly ile Diem devrinde hapiste tutulan muhalefet liderlerinden Phan Ny Quat'a verilmişti. Savunma, İçişleri ve Enformasyon bakanlıkları askerlerin elinde kalıyordu. Gerek sivil, gerek asker, bütün yeni bakanlar Budisttiler.

Yeni hükümeti bekleyen en önemli işlerden biri seçimleri hazırlamaksa, diğeri de, hiç şüphesiz, Kuzey Vietnam çetecilerine karşı açılan savaşı devam ettirmektir. Bu savaş, Diem'in budistlere karşı giriştiği mücadele yüzünden çok aksamıştı. Yeni idareciler, halkın güven ve desteğini topladıkları için, savaşı daha büyük bir başarıyla yürütecek durumdadırlar. Nitekim, ihtilâlin hemen ertesi günü, bütün cephe boyunda hummalı bir çalışma başlamıştır.

Komünistlere karşı girişilen savaş başarıya yönelirse, en büyük memnunluğu Birleşik Amerika duyacaktır. Güney Vietnama yaptığı yardımların Diem'in yanlış tutumu yüzünden heba olmasını, Washington, büyük bir endişe ile karşılıyordu. Bu bakımdan bazı gözlemciler, yapılan ihtilâlde Amerikanın parmağını arayacak kadar ileri gitmektedirler. Bilhassa şu sırada Amerikada bulunan Bayan Nhu'ya göre bu olup bitenlerin tek sorumlusu, Amerikadır. Amerikan idarecileri, Vietnamdaki ajanları vasıtasıyla, bu darbenin yapılacağını çoktan öğrenmişlerdi, fakat buna karşı hiçbir harekette bulunmamış, üstelik Diem'e yapılan yardımları kısarak onu daha da güç duruma sokmuşlardır. Moskova radyosuna göre de, eğer bu iddia Bayan Nhu gibi işin her türlü girdisini çıktısını bilen biri tarafından ileri sürülüyorsa, buna inanmak lâzımdır.

Budist kızlar bir ayin sırasında
Son gülen iyi güler

YURTTA OLUP BİTENLER

Seçmen kütüklerini inceleyen seçmenler
Vazife saati

Millet

Kuvvetli Hükümet için

Türk milleti, önümüzdeki hafta pazar günü, mahalli seçimlerde oyunu kullanmak üzere sandık başlarına gittiğinde sadece muhtarlarım, belediye başkanlarını ve mahalli meclislerin üyelerini geçmeyecektir. O gün verilecek oylar, bunun çok üstünde önemde bir husustaki memleket temayülünü gösterecektir. Bu oylar iki yıldan beri memleketi idare etmekte olan Hükümet istikametinde verilecek olursa önümüzdeki devre çok siyasi çatışma ve boşa geçen çok zaman önlenecek, Ankarada sağlam ve istikrarlı bir İktidar kurulabilecektir. Bunun için bir umumi seçime gitmek bile farz değildir. Millet böyle bir vaziyet aldığında. Parlamento da kendi ayağını denk atmak zorunluğunu mutlaka hissedecektir.

17 Kasım günü sandık basına giderken vatandaşın kafasında cevap araması gereken sual şu değildir: "Halimden memnun muyum, değil miyim?" İçinde yaşadığımız dünyada "halden memnunluk" diye bir mefhum kalmamıştır. Zira bu tekamül asrında her karşılanan ihtiyaç bir yeni ihtiyacı doğurmaktadır ve ilerlemenin esası da bu olmaktadır. Bir zamanlar meziyet sanılan tevekkül, bugün modası geçmiş bir ruh haletidir. Hiç kimse hiç bir saman halinden memnun olmayacak, ama hayatından memnun bulunacaktır. XX Asır, böyle bir asırdır.

Türk milleti oyunu kullanırken şu sualin cevabını aramalıdır: 16 Ekim 1961 günün, yani iki yıl önceye nazaran daha mı iyi durumdayız, daha mı fena? Böyle bir suale ise, insaf ile "O zaman daha iyiydik!" diye bir cevap vermek imkânı yoktur. Zira umumi siyaset durumundan ekonomik duruma ve iş hacmine, bugün her şey İki yıl öncenin çok ilerisindedir. Vatandaşın oyunu kullanma istikameti, memleketin de umumî gidiş istikametini tafta edecektir.

Dikkâtle göz önünde bulundurulması gereken husus, milletin demokratik rejim içinde olup bitenlere kayıtsız şartsız kalmadığının mutlaka belirtilmesidir. Sistemler, taraftarlarının açık vaziyet almasıyla ayakta dururlar. Bir küçük, ama hareketli ekalliyet demokratik rejimin aleyhinde bulunurken ona taraftar ve ondan başka hiç bir idare altında bu memleketin dertlerinin halledilmeyeceğini bilen geniş, çok geniş kütleler oy kullanma görevlerini ifa etmek için sandık başına bile gitmezlerse oyuna gelmiş olurlar. Vatandaşı canından bezdirmek, sonra da "Olmuyor, işte!" diye aynı vatandaşın karşısına geçip o— na başka hevesler vermek pek damgalı bir kandırma usulüdür ve çok yerde denendiği için artık oralarda inandinci tarafı kalmamıştır. Buna, bizim de inanmamamız lazımdır.

Önümüzdeki haftanın ilk tünleri seçim propagandası yapılabilecek son günlerdir. Haftanın nihayetindeki üç gün bir şey söylenip yazılamayacak ve Pazar günü de vatandaş seçim sandıklarının karşısına çıkacaktır

Türk milleti bu hafta, mahalli seçimlerin bu defa taşıdığı derin manayı anlamış bulunuyordu. Bunu bilerek kullanılacak oylar, hangi tarafa verilirse verilsin mutlaka değer taşıyacak ve sistemin hayatiyetini ortaya koyacaktır.

T. B. M. M.

Devamı gelecek sayıda

Hasan Kangal:
"— Aaa, İşin çıkmaza girmesini isteseydik, her şeyden evvl beni gönderirlerdi bu toplantıya. Anlayın ki işler iyiye gidiyor" dedi.

Kangalın bunları söylediği sırada Senatonun durumu, herhangi bir gençlik teşekkülü kongresinin seçimler sırasındaki durumundan farksızdı. Tabii Senatörler köşelerinde, dişlerini sık-

Tek Atatürk

Ölümünün 25. yıldönümünde, Atatürkü dünya anıyor. 10 Kasım 1963, "Atatürk Günü" olarak ilan edilmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin korucusu, o gün yeryüzünün dürt bir tarafında bahis konuşa edilecek, şahsiyeti ve eseri belirtilecektir. Türkiyede Atatürk Günü, şüphesiz ayrı bir heyecana re ilgiye vesile verecektir.

Atatürkü bu defa bütün dünya ile birlikte anmamız bir mutluluktur. Atatürk bilhassa 27 Mayıstan bu yana o kadar değiştirilmek istenmiş, kendisine öyle veçheler verilmiş ve öyle çeşitli dâvaların şahidi diye gösterilmek istenilmiştir ki en sağlam zihinlerin bile karışmamasına imkân bırakılmamıştır. En yaman ırkçı bildiklerimiz Atatürk hakkında konferanslar yermişler re kendilerini onun müritleri diye takdim etmişlerdir. Komünistler Atatürkü, kızılın en koyusu gözüyle gördüklerini bildirmişlerdir. Dünün hasretlilerinden evvelki günün hasretlilerine, çok partili hayatın taraftarlarından tak parti sisteminin şampiyonlarına, sosyalistlerden liberallere herkes Atatürkten bir parça bulmaya muvaffak olmuş re e parçayı "İşte, Atatürk!" nidasıyla gözlerin önüne çıkarmıştır. Bu çekişme esnasında dünyanın Atatürkü nasıl bir hüviyet içinde gördüğünü seyretmek belki çok kimsenin hoşuna gitmeyecek, bunlar kendi gayretlerinin suniliğinin teşhiri karşısında sıkıntı duyacaklardır ama, tecrübe hepimiz için istifadeli olacaktır.

Herkesin Atatürkü bir tarafa çekmesi, bu büyük adamın çok cepheli bir hüviyetinin bulunmasıya izah edilmeye çalışılabilir. Doğrudur da.. Atatürkün, Memleket hayatında birinci derecede rol oynadığı 1919'dan 1938'e, değişik istikamette davranışları, sözleri, hareketleri ve tutuma olmuştur. Atatürk Saltanattan yana vaziyet almıştır. Atatürk Hilafete taraftarlık etmiştir. Atatürk bir Komünist Parti kurdurmuştur. Atatürk sosyalizmi övmüştür. Atatürk milliyetçileri tutmuştur. Atatürk çok partili hayata heves etmiştir. Atatürk kapalı rejime meyil göstermiştir. Atatürk Basın Hürriyetinin şampiyonudur. Atatürk takrir-i sükûn kanunları çıkartmıştır. Bunlar ilk nazarda birbirine tamamen zıt olan hususlardır. Gerçekten de zıttırlar. "Basın Hürriyetinin suiistimalinden doğacak mahzurların izale yolunun gene Basın Hürriyeti" olduğuna söylemek bir başka şeydir, bir sözle gazete kapatmak bir başka şeydir. Eğer Atatürk bu değişik taraftarıyla, parça parça ele alınmak istenilirse hiç bir şey anlatılmış olmaz. Hep göreceğiz, Atatürkün analizini değil, sentezini yapacak yabancılar onun asıl büyüklüğünün nereden geldiğini bizden çok daha objektif tarzda belirteceklerdir. Zaten bugün, ölümünden yirmibeş sene sonra Atatürkü anlatmak, insanın önce kendi hislerini ve kafasındaki başka maksatları bir tarafa bırakmasıyla başlamalıdır.

Atatürk, hedefine varmak için bir çetin mücadele yapmış adamdır. Yolu boyunca ana gayesinden en ufak tâvize yanaşmamıştır. Ama her adımda, teferruat saydığı noktalarda bir sağa, bir sola sapmakta hiç bir mahzur görmemiştir. Mücadelesinin bir stratejisi vardır, bir taktiği. Bu taktik, şartların icabına göre hep değişmiştir. Aynı kalan stratejidir. Atatürkü bununla değerlendirmek lâzımdır. Yoksa, onu meselâ ellerini açmış dua ederken gösteren meşhur resmiyle değil.. Ne de, ruslara bile yeni Türkiye Cumhuriyetinin pek âlâ bir komünist devlet olabileceği zehabını veren demeçleriyle..

Atatürk XX. Asırda, içinde yaşadığı toplumu Orta Çağın karanlıklarından ve devlet isine karışmış dinin tesirinden alıp batılı hayat tarzına ve laik idareye kavuşturmuş adamdır. Atatürkü, istiklallerini bu asırda kazanmış milletlerin liderleriyle bir noktada karıştırmamak lâzımdır. Türkiye, tarihinin hiç bir anında istiklalinden mahrum hale gelmemiştir. Atatürkün reddettiği, bunun sadece teşebbüsüdür. Yoksa, bir müstemleke idaresi bu topraklar üzerinde kurulmamıştır.

Atatürk böyle olduğu halde, toplumun geçmişle kötü bağlarını kesip atmak ve bir yeni devlet kuruyormuşcasına her şeye yeni baştan başlamak cesaretini göstermek suretiyle geri kalmış memleketlere örnek olmuştur. Bir millet ki tarihi var, ananeleri var, hükümet edilme âdetleri var, inanışları var.. Atatürk böyle bir toplumu doğulu olmaktan çıkarmış, batılı yapmıştır. Bir halk kütlesl onun elleriyle bir ortamdan alınmış ve bir başka ortama taşınmıştır. Atatürk, kurduğu Cumhuriyetin o yeni ortam içinde filizleneceğine, güçlenip kuvvetleneceğine yürekten inanmış adamdır. Daha on gün önce onun bu eserinin kırkıncı yılını kutlamış olmamız, Atatürkün yanılmadığının en kesin delilidir.

Bugün, geri kalmış milletlerin hangi yoldan kalkınabileceğinin tartışıldığı bir dünyada, 10 Kasım 1963 gününün Atatürk Günü olarak ilan edilmesinin mânası o bakımdan mühimdir. Emperyalistlerden kurtulmak, kapitülasyonları reddetmek, kapitalist sultasından çıkmak.. Bunlar, zeminin temizlenmesi hareketleridir. Zemini temizledikten sonra Atatürk türk toplumunu bir batılı sistem içinde geliştirmeye davet etmiştir. Cumhuriyetin temelindeki bütün taşlar, parlamenter usûlden seçim yoluna, icrai, teşrii ve kazai hakların birbirinden ayrılmasından devletçilikle özel Sektöre tamamile eşit imkânların tanınmasına, hattâ zaman zaman liberal politikanın aşırılıklarına göz yumulmasına hep bunu göstermektedir. Atatürkün millileştirme hareketlerini bir aşırı devletçiliğin işareti gibi takdime gayret edenler hiç bir zaman Atatürkün milli özel sermayenin elinden alıp devlete malettiği bir İktisadi sahayı gösteremezler. Milli sermayenin o tarihte teşekkül etmemiş olmasıdır ki yabancı semayeden boşaltılan yeri devletin almasını gerekli, hattâ mecburi kılmıştır. Atatürkün ideali daima, türk toplumunun batılı sistem içinde ve çağının icaplarına uyarak yükselmesi, kalkınması, ilerlemesi olmuştur. Bu yolun mukadder sonunun ise, çok partili demokratik hayat olduğunu görmemek nasıl mümkündür ki?. Yabancılar bunu görmüşlerdir ve Atatürk o hüviyetiyle dünyanın hayranlığına hak kazanmıştır.

Şimdi, iç tartışmalarımız arasında bekleyelim ve görelim: Tarafsız gözler Atatürkü nasıl görüyorlar, onu hangi taraftarıyla değerlendiriyorlar, ondaki müstesna devlet adamlığı vasıflarını neye bağlıyorlar.

Netice bir çok kimse için şaşırtıcı olacaktır. Ama topluma ve bilhassa genç nesle inanılmaz fayda sağlayacaktır. Zira Atatürkün asıl zaferi, bizim bugünkü çabalarımızın sonunda tarih kitabının sayfalarına silinmez harflerle yazılacaktır.

mış. olup bitenleri isliyorlardı. AP'liler, birbirlerine yöneticilerinin haberlerini fısıldıyorlar, CHP'lilerse iki cami arasında binamaz şaşkınlığı içinde, oradan oraya koşuşup birşeyler yapmağa çalışıyorlardı. İhsan Sabri Çağlayangilin durumu görülecek şeydi ! AP'nin bu hızlı senatörü, sıralar arasında mekik dokuyor, sanki herşeyi kendisi yapıyormuş gibi, bir takım pazarlıklarla uğraşıyordu.

Kangalın konuşmasını müteakip, YTP adına gidecek «kip oracıkta belli oluverdi: Cemal Tarlan ile Topçuoğlu gidecek ve konuşacaklardı. Konuşulacak olan. Senato Başkanlığına getirilecek kişinin seçiminde bir anlaşmaya varılmasıydı. Devam eden turlar, dünya parlâmentolar camiasında eşine emsaline rastlanmayacak kadar yüksek sayıya çıkmıştı. Senato Başkanlığı için gereken üçte iki çoğunluğu hiç bir aday temin edemiyordu. 22 turun sonunda yine aynı sonuç alınınca, Cevat Açıkalın bir önerge verdi. Önergede, muhtelif partilerden ikişer kişilik grupların biraraya gelmesi ve anlaşmayı temin etmesi isteniliyordu. Senato, bunu uygun gördü.

Başlangıcın sonu..

Komisyon hemen toplandı. CHP'den Mehmet Hazer ve Zihni Betil. AP-den İskender Cenap Ege ve hızlı senatör İhsan Sabri Çağlayangil, Tabii Senatörler adına Suphi Karaman, Cumhurbaşkanlığı kontenjanından ise

Suat Hayri Ürgüplü
Ver papucumu, al abdestini

Fuat Sirmen
Zorlu imtihan

Sadi Koçaş toplantıya katıldılar.

AP'nin meşhur ekibinin ilk taarruzu Anayasa yönünden oldu. Çağlayangil derhal duruma müdahale etti ve Anayasanın 84. maddesini zikrederek, Senato Başkanlığının, Senatoda en fazla sandalyeye sahip partiye - AP sandalye olarak Senatoda çoğunluktadır- verilmesi gerektiği fikrini savundu. AP'nin bu iddiası diğer gruplarca önemsenmedi. Anayasanın bu konuyla ilgili maddesinde "bir başkan seçilir" denilmekte ve başkan vekilleri hakkında bazı hükümler vazedilmekteydi. A. P. bu konuda, hele Anayasa savunucusu olduğu konusunda zayıf kaldı. İlk tehlike, böylece savuşturuldu.

AP ekibi bundan sonra. CHP'yi yanma alma gayretine düştü. CHP nin, Millet Meclisindeki seçimler yönünden, doğrusu, AP ye ihtiyacı vardı. AP, Sirmen konusunda. Senatoda kendi adayları seçilmediği takdirde oy vermemeğe kararlıydı. Gerçi ilk günler CHP rahatlıkla İhsan Sabri Çağlayangil konusunda mücadele etmiş, eski Bursa Valisinin Senato Başkanı olmasını katiyen kabul edemiyeceğini belirtmişti ama, bu defa ortaya konulan Enver Aka üzerinde fazla durduğu yoktu. AP'nin bu konudaki çıkışı tuttu. CHP liler, YTP lilerle diğerlerine işi fazla uzatmamalarını söylediler. Hazer, işin uzamasında fayda olmadığını ısrarla ifade etti. Ancak Tabii Senatörler ve YTP, fikirlerinde tara» ediyorlardı. Böylece toplantı, başladığı gibi bitti. Genel Kurul toplantısındaki istekler, bu toplantıda da öne sürüldü. Neler isteniyordu?

Meclis ve Senato Başkanlıkları için AP ve CHP arasında, haftanın başından itibaren, arada yapılmış olan. "Centilmenlik Anlaşması" gereğince temaslar cereyan etti. Ancak, temaslardan müspet bir sonuç alınamadı. Zira CHP, herşeye rağmen, Menderesin Bursa Valisinin Senato Başkam olmasını istemiyor, ona rey vermeye rıza göstermiyordu. AB Grupu içinde yapılan toplantıda senatörler, az farkla da olsa da, Çağlayangile itibar etmişlerdi. Ancak ilk günkü turlar şunu gösterdi ki, Çağlayangilin herhangi bir şekilde Senato Başkanlığını iktisap edecek çoğunlukta bir oy fazlalığı sağlaması imkânsızdır.

Bunun üzerine, AP kulisini idare eden Turan Bilgin ve Cihat Bilgehan harekete geçtiler. Evvelâ AP içinde geniş bir faaliyette bulundular. CHP ile herşeye rağmen bir anlaşmaya varılması gerekiyordu. Bunun haricinde bir seçimin sonuçlanması imkânsızdı. Enver Aka, CHP ye oldukça sempatik görünüyordu. CHP üzerine Aka yönünden gidilirse bir sonuca varmak mümkün olabilecekti AP içinde yapılan kulis şu şekilde işlendi: "AP gibi Türkiyenin en fazla oyuna sahip bir siyasi teşekkülün. Senato Başkanlığı-

İ. Sabri Çağlayangil
Olmadı baştan

nı mutlaka uhdesinde bulundurması gereklidir. Üstelik, ilerideki seçimler için bu, büyük bir basarı olacaktır."

Ortada sadece bir mahzur kalmıştı: AP içinde bir grup Suat Hayri Ürgüplüyü destekler görünüyordu. AP nin mutedil kanadında hâlâ parti içinde kalabilmiş olanlar bu konuda hissi davranıyor ve statükonun devamında büyük faydalar olacağından dem vuru yorlardı.

Turlar devam etmekte ve bir sonuca varılamamaktaydı. AP'nin Çağlayangilde ısrarı bir başka sonuç doğurdu ve adayları sınıflandırdı. Haftanın Dağında Suat Hayri Ürgüplü YTP nin, Çağlayangil AP nin, Kazım Orbay ise Tabii Senatörlerle Cumhurbaşkanlığı kontenjanından gelenlerin adayı olarak ortaya çıktılar. Orbayın bu konu da hiç bir iddiası yoktu. Nitekim ilk turda sadece ve sadece bir oy alabildi. Ama sonraki turlarda Orbay gerçek bir rakip olduğunu ortaya koydu (Bk: Aşağıdaki tablo).

Turlar ve elenenler

Bu arada, ziyadesiyle memnun olan, Meclisin meşhur koridorunun kahvecisi oldu. Şayet yılda on defa kendisine böyle itibar edilmiş olsaydı, behemehal milyoner olurdu. Zira haftanın başında, ilk gün kahve, çay ve diğer meşrubat sarfiyatı 2600'ü buluyordu. İkinci ve üçüncü günler bu miktar daha da arttı ve garsonlar istekleri karşılıyamaz hale geldiler. Zira kulis, Türkiyenin heryerinde olduğu gibi, çay ve kahve içilerek yapılıyordu. Söylenilenler daha evvel söylenenlerden farksızdı.

Haftanın başında Senatoda küçük bir değişiklik oldu. Ürgüplü, kendisiyle görüşen bir AKİS'çiye :

".— Bazı konularda bir karar vermek gerekmektedir. Bir işi sonuca bağlamak lâzımdır. Ben artık çekilmek lüzumu hisediyorum ve birkaç saat sonra bunu yapacağım" dedi.

Gerçekten de, bütün İsrarlara rağmen 66 oyun üzerine çıkamıyan Ürgüplü, seçilme ümidini kaybettiğinden, aradan çıkmayı doğru buldu. Ancak bu defa YTPi Koalisyon ortağı CHP' hin tutumuna karşı direnmekte olduğundan ve AP den bir adayın, çıkmasını tasvip etmediğinden, Ürgüplüyü fazlaca tutmaktaydı.

İş adamakıllı çıkmaza girmişti ki, AP ve CHP arasında büyük bir pazarlık başladı. Pazarlığa diğer gruplar da çaktırmadan iştirak ediyorlardı.

Nitekim YTP Grupu, salı sabahı, Tâbii Senatörlere Turan Kapantıyı yolladı. Kapanlı Tabii Senatörlerle uzun uzun konuştu. Ürgüplünün başkanlığı. AP'den gelecek bir başkandan daha iyiydi. Üstelik YTP, "statükonun muhafazasında prensip kararı almıştı. Statükonun muhafazası ne olacaktı? Millet Meclisinde, Sirmenin seçilmesi için CHP ısrar etmekteydi Bunu Selim Sarperin adaylıktan çekilmesi apaçık belli etmişti. Sarper en azından Sirmen kadar oy alırken kendisine CHP yöneticileri rica etmişler, Sarper ilk gün bunu reddetmiş ama, bizzat Genel Başkanın ricasını kıramamıştı. Hal böyle olunca, gene, YTP nin söylediğine geliniyordu. Yani Senatoda Ürgüplü, Millet Meclisinde ise Sirmen Başkan kalacaktı.

Kapardı, CHP ile YTP arasında yapılan müzakerelerden de dem vurarak durumu izaha çalıştı. Ekrem Alican bu konuda, Sekreter Yardımcısı Cihat Baban ile taa işin başında Konuşmuştu. Alican bütün soğukkanlılığıyla "statükonun muhafazas'ı'nda kararlı olduklarını, bu konuda rahatça hareket edilebileceğini Babana söyledi. Ancak CHP o sıralarda iki ateş arasındaydı ve meseleyi ihtiyatla ele aldı.

Kapanımın bütün ısrarlarına rağmen, Tabii Senatörler, Ürgüplüyü desteklemekte hemfikir' olamadılar. Zira CHP içinde de Orbaya oy verenler mevcuttu. Orbay her turda arttırıyor, iyi bir yarış atı gibi, neticeye varacak görünüyordu.

Kapanlı, temasın sonucundan gayrimemnun döndü. Eski MBK'cılar Orbaya oy vermekte ısrar ediyorlardı. YTP bu konuda ısrar ederse Senato Başkanının istenen çoğunluğu sağlaması imkânsızdı.

Beklenen mucize

Bu sıralarda Millet Meclisi seçimlerinde beklenen mucize, vukua geldi. Salı günü saat 16 sıralarında Kemal Satır, alı al moru mor, Meclisin Genel Kurul salonundan çıktı. Gözlen gülüyordu. Öylesine keyifliydi ki, görenler, bir meydan muharebesini kazanmış sanırlardı. Satır, Kemali Beyazıtla Vefik Pirinççioğluna doğru yürüdü. Bu sırada, Kayseri milletvekili Mehmet Sağlamla birlikte o tarafa doğru gelmekte olan Sirmene rastladı ve seğirtip, Sirmeni yanaklarından öptü:

"— Hadi, tebrik ederim, bu iş bitti.." dedi.

Sirmen umutsuz görünüyordu. Kıpkırmızı kesildi. Fakat çok sürmedi, Simen tebrik yağmuruna tutuldu : Umulmıyan bir çoğunluk elde etmiş, tamamı tamamına 270 oy almıştı!..

CHP sah günü öğleden sonra AP ile son olarak bir görüşme yaptı. İbrahim Öktem ve CHP Grup yöneticileri, AP. nin meşhur "îkili"siyle görüştüler. Bilgin ve Bilgehan, Senatoda Enver Akaya CHP nin oy vermesi halinde Sirmene AP den oy temin edeceklerini belirttiler, Öktem ve idareciler bunu sağlıyacaklarını, aksi takdirde istifa bile edebileceklerini söylediler.

Gerçekten, Bilgehan ve Bilgin, AP içinde ufak bir tur attılar. Turun sonucu Satırın öpücüğüyle bitti,

Gelgelelim Senatoda hal böyle devam etmiyordu. YTP, Ürgüplü üzerinde ısrar etmekteydi. Tabii Senatörler ise hâlâ Orbayı destekliyorlardı. Son çare, şöyle bulundu: Tabii Senatörlere bir başkan vekilliği teklif edilmeliydi.

Pazarlık müsbet sonuçlandı, Öyle ki, Enver Akanın 64'e çıkamıyan oyu birdenbire yükseldi.

Nitekim Çarşamba günü Enver Aka 35. turda nisabı temin etti. Böylece, yılan hikâyesi sona ermiş oldu. Ama' sıkıntı verecek şekilde uzayarak...

B.M.M. de Başkan Secimi tablosu

Tur	Fuat Sirmen	Selim Sarper	Nihat Erim	Muhtelif	Boş
1	140	117	31	4	67
2	121	109	15	17	75
3	118	98	2	10	66
4	106	120	_	12	34
5	106	135	—	10	24
6	106	50	-	34	54
7	104	25	—	52	49
8	147	9	—	48	109
9	124	—	—	55	92
10	124	-	—	38	79
11	161	—	—	10	80
12	171	-	_	6	76
13	211		_	5	53
14	270	—	—	3	50

Herşeye rağmen Akanın üzerinde iki büyük parti ısrar edecektir. AP ile CHP... Eğer bu iki parti ısrar ederse, Akanın Senato Başkanlığı yüzde yüzdür.

Koalisyon

Perde aralanınca..

Haftanın başında salı günü YTP Genel Başkanını uğurlıyanlar araanda. memnuniyeti yüzünden akan biri vardı: Eski Ankara Savcısı Hayri Mumcuoğlu! Zira Alican; hava alanında Mumcuoğlunun kulağına şöyle fısıldamıştı : "Sizi, Grupun da tasvibiyle İmâr İskân Bakara tâyin ettik."

Mumcuoğlunu. o gün Mecliste görenler, sevincinin ve "Bakan gibi" yürüyüşünün sebebini baştan anlayamadılar. Zira o kadar meşguldüler ki, yeni Bakanın tâyininden haberdar dahi olamamışlardı.

Bakan tayini hususu, YTP içinde uzun süredir çekişilen bir konudur. Azizoğlunun istifasından sonra -YTP, İlk defa en akla yakın geleni yaptı- Fahrettin Kerim Gökayı Sağlık Bakanlığına vekâleten tayin etti. Böylece yeni kombinezonların hazırlanması için zaman kazanıldı.

Gökay, bir müddet Sağlık Bakanlığına vekâlet etti. Bu sıralarda, kendilerini Bakan adayı gören bazı YTP liler de Alicana şirin görünmeğe çalışmakla meşguldüler.

Ancak YTP içinde, aynı günlerde.

F. Kerim Gökay
Tebdil-i mekândaki ferahlık

Hayri Mumcuoğlu
Hoppala....

kimsenin ümit etmediği bir belirti su yüzüne çıktı: Şimdiye kadar Koalisyonda kalmayı partileri için büyük çapta faydalı bir iş sayan bir grup, birden tersine hareket etmeye başladı.

Nitekim, geçen hafta içinde yapılan YTP Grupunda, gazetelere intikal etmemesine rağmen, sadece bir mesele üzerinde duruldu: YTP Koalisyonda kalmakla kazanıyor muydu, yoksa kayıp mı diyordu?

Kaybettiği fikri üzerinde duranlar bu defa çoğunluğu teşkil, etti. Ancak gene bir grup, şöyle bir fikir ortaya attı: "YTP bir istikrar, partisidir ve rejimin kurtarılmasında tarihî bir rol oynıyacaktır. Bu bakımdan, iyice incelemek ve mahalli seçimlerin sonunu beklemek gerekmektedir. YTP bu seçimlerde aldığı yüzdenin çok altına düşerse Koalisyonda kalmanın artık bir faydası olamaz. Aksi halde Hükümete ortaklık etmek her bakımdan aydalıdır."

Tez, bir başka grup tarafından desteklendi. Turhan Kapanlı ve arkadaşları. Koalisyonda kalıp kalmamayı bir fiilî olaya bağlamakta fayda, gördüler. Şayet. YTP tabanını - yani seçmen kitlesini - tamamen kaybetmişse, Meclis içindeki sayılarından dolayı Hükümete ortaklık etmekten fayda beslememek gerekiyordu. O zaman AP ve CHP koalisyonu en sağlam ve milli iradeyi en iyi temsil eden bir karma olacaktı. Bu yönden muhakemeyle, yeni bir taktik düşünüldü.

Hesap ipinde hesap

Buna göre, boş bakanlıklardan birisine yeni bir tayin yapmak faydasızdı. Gökay kefaleten Sağlık Bakanlığına tâyin edilirdi. Böylece, onbeş gün kadar İmar İskân Bakanlığına vekâlet edebilme imkânı Anayasa indinde yeniden sağlanmış oluyordu. Bu müddet zarfında mahalli seçimler yapılır ve partinin durumu anlaşılırdı.

Ancak Genel Başkan Alicanın bu grupla ayni görüşe sahip olmadığı anlaşıldı. Genel İdare Kurulunda her ne kadar aynı şeyler söylenmiş, her ne kadar Alican bunları tasvip eder görünmüş idiyse de, iş birdenbire değişti.

Alican ilk ve son defa Mumcuoğluyla temasa geçmiş ve İmar İskân Bakanlığını başarıp başaramıyacağını kendisinden sormuştu. Durum kritikti. YTP bir müddet sonra Koalisyondan rahatlıkla ayrılabilirdi Ama Mumcuoğlu, her şeye rağmen, Bakanlığı Kabulde tereddüt etmedi. "Memlekete hizmetten zevk duyacaktı!"

Durum gerçekten enteresandır. YTP içinde bir grup partinin hayatiyetini muhafaza etmek için behemehal Koalisyondan ayrılmak gerektiğini, yani CHP'nin karşısında bulunmak lüzumunu savunmaktadır. Nitekim Öçten, bu grupun sözcüsü olarak, Sivasta yaptığı bir konuşmada buna açıklamaktan çekinmemiştir. YTP. içinde bu fikir yaygındır. Hele Senato ve Meclis Başkanlıkları seçimi sırasında yapılan kulis bu fikri adamakıllı kuvvetlendirmiştir. Şimdiye kadar ağzına bu lafı almayan Cevdet Perin, bile şöyle demektedir :

"— Burhanla ben - yâni Burhan Apaydın - seçimlerden sonra bayrağı

Ekrem Alican
Alıngan bir zat

Bu seçimde C.H.P. nin karşısında kimler var?

Her şey gösteriyor ki, bu seçimlerde C.H.P. sadece rakibi partiler, A.P. ve M.P. C.K.M.P. ve YTP. ile mücadele etmiyor. O mücadelenin yadırganılacak bir tarafı yoktur re onu tabii görmek lazımdır. Her seçimde partiler birbirlerini yenmeye çalışırlar re zaferi sağlamak için çok şeyden faydalanırlar.

Ama bütün kampanya boyunca, C.H.P. ile uğraşmakta karsı partiler kendilerine inanılmaz, beklenilmedik bir müttefik bulmuşlardır. Bu müttefik, en ziyade CELP. ye karşı olan partilerin tutumlarından, onların kendilerini yıkılmış D.P. nin vârisi göstermelerinden, gericiliğe, partizanlığa tariz vermelerinden yüksek sesle şikayet eden re ellerine bir kudret geçse, önce onların "canına okuyacak" çevrelerdir. Partilerin içinde ortanın, azıcık da olsa solunda bulunan parti C.H.P. dir. Siyasi bakımdan en sağdaki ise, şüphesiz A. P. dir. A.P. aynı zamanda, reaksiyonu da temsil etmektedir. Halbuki şimdi C.H.P. nin karsızında ve A.P. nin yanında savaşan o çevreler kendilerini C.H.P. nin de çok solunda göstermekte hatta yelkenlerini sık sık kuzey rüzgarlarıyla doldurmaktadırlar.

İlk bakışta, bu işte bir garabetin bulunduğunu düşünmemek imkanı yoktur. Halbuki her şey sadece eşyanın tabiatı İcabıdır ve açık rejimi, batılı manâsı ile demokratik sistemi yıkmak isteyenlerin ilk hedef olarak C.H.P. yi İsmet Paşayı, onların temsil ettikleri fakirleri görmelerinden daha tabii bir şey bulunamaz. O bakımdan, C.H.P. ya karşı elbette ki öteki partilerin kazanmasını isteyeceklerdir.

Hiç kimsenin şüphesi olmasın! Bu neticeyi sağlarlarsa yapacakları ilk iş, memleketin sağlam kuvvetlerini karşılarına alıp "İşte. memleketi İşte, seçmen! Nasıl oynanır bu memlekette, bu seçmenle Demokrasi oyunu! Gördünüz değil mi, ilerici İsmet Paşanın aldığı neticeyi? Haydi balatam, şimdi ne yapacağız?" diyecekler Ve yapılacak yola da alttan alta göstermekten fert kalmayacaklardır.

Nitekim M.B.K. İdaresi zamanında, seçimlere gidileceğinin anlaşıldığında Demir Perde gerisinin bir büyük devletinin temsilcisi o devrin Kuvvetli Adamı Cemal Madanoğluna gelmiş ve askeri idareyi bırakıp Demokrasiye geçmek suretiyle ne büyük hata ettiklerini anlatmaya çalışmıştı. Bu konuşmadan sonra Madanoğlunun kendi defterine düştüğü not şudur: "Demek ki, mükemmel kararvermişiz!"

Bir gerçeğin bilinmesinde fayda vardır: Demokrasiye aleyhtar cereyanlara karşı. C.H.P. nin dışındaki partilerin mukavemet edip edemeyecekleri hususunda; eli ateşe sokmak kolay değildir. Kini ne mugalâta yaparsa yapsın, dorum şudur: C.H.P. ve memleketin sağlam müesseselerinin inanmış kadrosu Demokrasi cephesinin kalkanı, zırhı halindedirler. O kalkan, o zırh delinemediği içindir ki Demokrasiye aleyhtar cereyanlar iki yıldır dalga dalga gerilemiş, kuvvetini kaybetmiş yahut isten içe yanan bir ateş olma çabasına düşmüştür. Buttu inkâr etmek beyhudedir. Buna kızmak kabildir. Bundan dolayı memnuniyet duymamak ta mümkündür. Zira memlekette Demokrasinin hâkim kalmasını isteyenlerin hepsi ne C.H.P. nin ve ne de sağlam müesseselerin sempatizanıdır. Hatta içlerinde bunlara hınç, kin belleyenler bile yok değildir, Anın hakikat, her türlü hislerin üstünde, ortadadır.

Almanyadaki Weimar Cumhuriyetinin son günleri bir iyi hatırlanılmalıdır. Demokratik sisteme karşı nazilerle can düşmanları komünistler ittifak etmişlerdir. İkisinin de hesabı, önce Demokrasiyi bir haklayalım, ben ondan sonra öteki rakibi nasıl olsa temizlerim olmuştur. Sahiden de, Hitler komünistlerin yardımıyla parlâmenter sistemi yok ettikten sonra silâhlarını hemen komünistlere çevirmiş ve anların hakkından gelmiştir. İkinci Dünya Harbinden sonra ise çok Doğu Avrupa memleketinde komünistler, Almanyada nazilerin kendilerine karşı kullandığı bu metoda kullanarak iktidarı ele almışlardır. Önce, türlü oyunlarla Demokrasiyi yenmişlerdir, sonra partileri ve kuvvetli şahsiyetleri bir bir yok edip memleketin dizginlerini ela geçirmişlerdir. Çekoslavakya, bu oyunun en açık oynadığı Doğa Avrupa memleketidir.

Sükûnetle düşününüz: C.H.P. nin bu memlekette demokratik usulle asla çok oy alamayacağını, zira C.H.P. nin ne de olsa ilericiliği temsil ettiğini yan» yakıla ve gösterişli bir hulus ile anlatan, yazan, söyleyen bir kalem bir seçimde ne yapar? Oyların bu partiye gitmesini tavsiye eder, değil mi? Ama, yapılan tam bunun tersidir. Yapılan, C.H.P. ye ait olan oyların sandığa girmesine mani olma, hatta el altından A.P. için çalışma gayretidir. Bunda bir samimilik aramak beyhudedir. Bunda gözetilen hedef, hayâllerdekinin hakikat olma ihtimâlinin mahalli seçimlerde C.H.P. nin geride kalmasıyla kolaylaşa cağı hesabından başka şey değildir.

İki taraflı mücadeleden C.H.P. nasıl bir neticeyle çıkacaktır? Bu önemi alan ve bu önemi aldığı çok kimse tarafından görülen böyle bir seçimin neticesi hakkında bir ley söylemek kolay değildir, hatta kabil değildir. Bir yandan iki yıllık iktidarın verdiklerinin değerlendirilmesi, diğer taraftan memleketlin siyasi kaderi üzerinde verilecek oyların önemi seçmenler tarafından kaale alınacak başlıca hususlar olacaktır.

Ama, demokratik rejime inananların şu sırada İsmet Paşayı desteklemelerindeki lüzum gözden kaçmamaktadır. Sadece acılan bir kampanya bunun ispatı olarak ortada durmaktadır.

resmen açıyoruz. Artık Koalisyonda kalmamıza maaddeten imkân kalmadı. Arkadaşların bunu bilmesi gerekir...".

Ama bilinmiyen husus, Genel Başkan ile etrafındakilerin tutumudur Bu, sürpriz yaratacak bir durumdur. Bu itibarla, yakında Koalisyonun ikinci ortağının başında Yusuf Azizoğlunu görünce şaşmamalıdır!..

Seçimler

Finale doğru

Son günlerde Başkentte hemen hemen bütün politikacılar adeta ağız birlerde siyasi partilerin karşı karşıya bulundukları en çetin problemi teşkil etmekte ve yöneticileri kara kara düşündürmektedir. Bu konuda AP, teşkilâtına gönderdiği bir bildiriyle propaganda giderlerinin seçim bölgelerince karşılanmasını istemiş, YTP, CKMP, MP ve TİP gibi mali imkânları nisbeten daha mahdut olan partiler ise masraflarını asgariye indirmişlerdir. Şaşaalı toplantılar, ziyafetler, artık çok gerilerde kalan erişilmesi İmkânsız birer pembe rüya olarak siyasilerin muhayyelelerini süslemekten ileri gidememekte ve bilhassa AP kampında kamyon konvoyları halinde oy kullanılan devirler özlemle 'anılmaktadır. Nitekim haftanın başlarında Salı günü bir politikacı AKİS muhabirine partisinin mali imkânsızlıklarından acı acı dert yandıktan sonra dayanamıyarak :

"— Ben CHP idarecilerinin yerinde olsam üç kere üst üste seçim yapar, bütün diğer siyasi partileri iflâs ettirerek saf dışı bıraktıktan sonra tek başıma iktidara gelirim" demekten kendini alamadı.

Partilerin karşı karşıya bulunduğu bu mali imkânsızlıklar propaganda faaliyetlerine de geniş çapta tesir etmiş, meydan mitingleri, sinema salonlarında tertiplenen büyük toplantılar yerlerini semt kahvehanelerindeki sohbetlere bırakmıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde dahi seçim mücadelesi hayli sönük ve renksiz geçmektedir.

İki çiçek bir böcek

Ankarada seçim mücadelesini iki büyük parti, CHP ve AP, yürütecek sanılırken haftanın başlarında ortaya çıkan bir üçüncü isim, TİP, adayların seçim şansları hakkında ileri sürülen tahminleri bir anda değiştirdi. Gerçi partinin Ankara Belediye Başkan adayı Yapı-İş Federasyonu Başkanı Tabir Öztürk Başkenttiler için pek popüler bir isimdir ama, son propaganda faaliyetleri diğer partilerce pek yadırgandı. YTP nin yanısıra TİP seçimlerde oyları dağıtıcı unsur olarak rol oynıyacaktır. Esasen bizzat TİP yöneticileri dahi, Belediye Başkanlığı için hiç bir iddiaları bulunmadığını kabul etmektedirler.

AP başkan adayı Cevat Önder ve CHP adayı Halil Sezai Erkutun yanı sıra YTP Belediye Başkan adayı eski Veteriner Genel Müdürü Nail Başçavuşoğlu da son derece iddialıdır. Cevat Önder ise türlü kulis oyunlarıyla -Bu arada ziyadesiyle meşhur Kıranerin di adı geçmektedir - bir karambol sonucu hasbelkader AP adayı seçilmiş, ancak bu olay parti içinde yeni bir hizbin doğmasına müncer olmuştur. Başçavuşoğlunun -Biraz fazla iyimser- hesaplarına göre, bu iki büyük parti içinde doğan hizipleşmeler kendisine yarıyacak ve gerek AP, gerekse CHP. den kopan oylar YTP. de kanalize olacaktır. Ancak Başçavuşoğlu bu oyların miktarı ve kendisinin başkan seçilmesi için kâfi gelip gelmiyeceği konusunda kesin birşey söyliyememektedir.

Adaylar arasında en iyimser olan liği etmişcesine hayli sitayişkâr sözlerle Napoleon Bonaparte'den bahsetmekte ve başlarım hayranlıkla sallıyarak:

"— Adam haklı birader. Hakikaten büyük insanmış" diye mırıldanmaktadırlar. Ancak Napoleon'a yöneltilen bu iltifatların Korsikalı generalin ne Koalisyon savaşlarındaki zaferler ve ne de aşk maceraları ile en ufak bir ilgisi yoktur. Napoleon adının sayfa çevirmekle pek başı hoş olmıyan politikacıların ağzında dolaşmasının tek sebebi kendisine tevcih edilen bir soru üzerine söylemiş olduğu "başarının ilk üç şartı para, para ve gene paradır" sözlerinden İbarettir,

Gerçekten para, mahalli seçim mücadelesinin hayli kızıştığı şu son gün-

Seçim sandıkları
İçinden çıkana bak

hiç şüphesiz Cevat Önderdir. Bundan bir süre önce dudaklarda küçük tebessümler bırakarak garip bir gerekçeyle Parlâmento görevinden istifa eden sabık Erzurum Milletvekili Önder, hemen her fırsatta seçimleri mutlaka kazanacağını ifade etmektedir.

Nitekim haftanın başlarında bir AKİS muhabiri ile görüşen Önder son derece emin bir tavırla:

"— 1946 dan beri politika yapan adamım - Önder henüz 34 yaşındadır. Bu hesapla 17 yaşında politikaya başlamıştır. - Tahminlerimde hiç yanılmam, Ankarada İştiraklerin en az yüzde 65 ini toplayacağım" dedi.

AKİS muhabiri Önderin bu kesin kanaatinin nedenlerini de öğrenmek İstedi. Ama AP nin bu son model adayı kolay kolay sır vermek istemiyordu.

"— Benim de kendime göre hesaplarım var, ama şimdi açıklamıyacağım" diyerek meseleyi geçiştirmeğe çalıştı ve sonra da konuşmaları bu tehlikeli mecradan uzaklaştırmak isteyerek kükredi:

"— Bana göre Ankara kanaatini belli etmiştir."

Ancak gazeteci tatmin olunmamıştı, sorularına devam etti.

"— Peki, 1961 seçimleri için ne dertiniz.? O zaman CHP hemen hemen diğer üç partinin almış olduğu oyların toplamına yakın miktarda oy kazanmıştı"

"— 1961 seçimleri kriter olarak kabul edilemez."

"— Neden? Diğer illerde, mesela Egede kabul ediyorsunuz da burada niçin kriter olamaz diyorsunuz?'

"— Çünkü CHP 1961 den buyana prestijinden çok şey kaybetmiştir."

"— Meselâ hangi bakımdan? Vaadlerini yerine mi getirmemiştir? İşçi meselesi halledildi, hakim teminatı, Anayasa Mahkemesi, Kalkınma Plânı gibi vaadlerden hangisi tutulmadı?"

AKİS muhabiri hiç değilse bu konularda Öndere bir şeyler itiraf ettireceği inancı içinde beklemeye koyuldu. Fakat aldığı cevap sadece bir kelimeden ibaret oldu:

"— İstihdam"

"— Evet ama bunun plânla, hakim teminatı, Anayasa Mahkemesi ile ne ilgisi var, anlıyamadım beyfendi?"

Önder bir süre düşündü, etrafına, açık kapıdan bir kısmı görünen geniş hole - Bu konuşma Kızılaydaki AP Genel Merkezinin en üst katında geçmiştir - bakındı, kendisini hiç kimsenin dinlemediğine emin olduktan sonra fısıldadı:

"— Plân Karma Komisyonunda 5 Yıllık Kalkınma Plânına itiraz eden

Halil Sezai Erkut
Ağır, fakat emin

tek parlamento üyesi benim."

AKİS muhabiri şaşırmıştı. Öndere söyleyecek söz bulamadı. Genel Merkez binasının dik merdivenlerini ağır ağır inerken halâ bu çapraşık sözlerden bir anlam çıkarmağa uğraşıyordu.

Öbür kampta sükûnet

CHP yöneticilerine göre ise Halil Sezai Erkut seçilme şansı en yüksek olan adaydır ve bu kanaat bir takım yuvarlak lâflardan çok müspet delillere ve gerçeklere istinat etmektedir. Bu

Cevat Önder
Pembe rüyalar

konuda CHP de kriter olarak 1961 seçimleri gösterilmekte ve genel seçimlerdeki AP, YTP ve CKMP nin 114 bin oyuna karşılık, CHP nin 116 bin oyunu mutlak bir çoğunluk olarak ileri sürmektedirler. Üstelik şartların 1961 e kıyasla çok daha iyileşmiş bulunması, Cevat Önder - Turgut Toker çatışmasından sonra AP içinde doğan hizipleşmeler Erkut ve arkadaşlarının şansım arttırmaktadır. 1061 seçimlerine tekaddüm eden günlerde verimli bir yatırım sahası olarak istismar edilen din propagandası tesir gücünü kaybetmiş, CHP nin iktidara gelmesiyle beraber camilerin kapatılmadığı, bunun tamamen boş bir spekülâsyon olduğu anlaşılmıştır. İktisadi ve siyasi şartların normale avdet etmesi de CHP nin lehine kaydedilecek bir puan olarak gösterilebilir. Ayrıca büyük bir faktör olmamakla beraber halk arasında yerleşmiş bir kanaate göre belediye hizmetlerinin eksiksiz yapılabilmesi, ancak iktidarla belediyenin elele vermesi ile mümkün olabilir. Aksi halde idari bakımdan tamamen muhtar olan bu kuruluşlar mali bakımdan devlete bağlı kaldıkları sürece müspet icraatta bulunmaları son derece zordur. Ancak bu görüş, halkta yerleşmiş bulunan dogmatik bir kanaatten ibarettir ve CHP nin iki yıllık Koalisyon Hükümetleri süresince uygulamış olduğu tarafsız tutum en müfrit AP liler tarafından dahi teslim edilmektedir.

İşte bütün bu sebeplerle ve Halil Seza Erkutun da ağırbaşlı şahsiyeti, devlet işlerindeki tecrübesini gözönünde tutan CHP li yöneticiler seçimleri rahatça kazanabileceklerini tahmin etmektedirler.

Belediye Başkanlığının yanı sura bu seçimlerde 57 kişilik Belediye Meclisine en az 25 ve 64 üyelik İl Genel Meclisine de yuvarlak bir hesapla asgari 32 üye sokulabileceği sanılmaktadır.

Ak akçe kara gün için

İstanbulda CHP adayları bir buda heykeli sesizliği ile kendilerinden emin bir şekilde seçimlere hazırlanırlarken, AP başkan adayı Kadri Erogan seçim kampanyasının yeni açıldığı ilk günlerdeki kocaman lâflarını bir yene bırakarak bütün gücüyle ama en kolay yollan seçerek kesif bir propaganda faaliyetine girişti. Çeşitli dernekleri ziyaret etti, fırsat buldukça AP için de Mümtaz Tarhanı destekleyen grubun ileri gelenleriyle temaslar kurdu, basın mensuplarına menüsü son derece zengin ziyafetler verdi. Ama bir türlü havayı kendi lehine çevirmeğe muvaffak olamadı. Meselâ Esnaf Der-

nekleri Birliğine yaptığı bir ziyaret sırasında önce gayet iyi karşılanmasına rağmen konuşmanın sonlarına doğru birbiri üstüne potlar kırarak bir çuval inciri berbat etti.

Önce demek üyeleri Eroganın biç hoşlanmadığı bir takım sorular sormuş, onu bir hayli terletmişlerdi.

Nihayet bir ara üyelerden Yusuf İncegüzelin Mümtaz Tarhanın adaylığı sebebiyle AP deki hizipler hakkında sorduğu bir soru, Eroganı kelimenin tam anlamıyla şaşırttı.. Erogan bit süre donuk bakışlarla İncegüzeli süzdükten sonra:

"— Efendim, Mümtaz Tarhana teklif yapması için müracaat ettik. Bize, adaylık istemediğini ve seçimlere katılmayacağını bildirdi. Sonra beni bir emrivaki karşısında bıraktılar ve zorla aday olmamı istediler. Ben de büyüklerimi kırmayıp kabul ettim. Yoksa kendilerine defalarca söyledim. Ben gencim, tecrübesizim, yapamam dedim. Ama ısrarlar karşısında daha fazla direnemedim" • diyerek cevap verdi. Erogan partisi içinde hizip bulunmadığını ispata çabalarken telâşla bu işi kıvıracak çapta olmadığını kendiliğinden itiraf etmişti.

Eroganın hayal sukutu ile neticelenen teşebbüsleri bundan ibaret kalmadı. Haftanın başlarında Pazartesi günü Parkotelde basın mensuplarına verdiği öğle yemeği de başka bir fiyasko ile sona erdi. Saat 19 de başlıyan yemeğe üçyüz kadar gazeteci çağırılmış, masalar çeşitli nefis yemekler ve içkilerle donatılmıştı. Yemek için tesbit edilen saatten birkaç dakika önce salona gelen Erogan, eşi ile birlikte hazırlıkları son bir defa daha tetkik ettikten sonra davetlileri beklemeye koyuldu. Ama ilerleyen dakikalara rağmen Parkotelin camlı kapısından tek bir basın mensuba dah görünmüyordu. Oysa bütün gazetelere ayrı ayrı davetiyeler gönderilmiş, fıkra yazarlan, yaza işleri müdürleri Bâbıalinin kalburüstü bütün simaları davet edilmişti. Bir ara Eroganın içine bir şüphe düştü. Acaba yemek tarihi yanlış, mı anlaşılmıştı? Neyse, acemi politikacı korktuğuna uğramadı. Saat 13 de başlıyan kokteylin -Öğle yemeğinden Önce bir de kokteyl vermek Eroganın dahiyane bir buluşudur- sonlarına doğru 60 kadar basın mensubunu bir araya getirmeğe muvaffak oldu. Ama üçyüz davetli için hazırlanmış olan koca salonda bu 50 gazeteci adetâ kayboluyorlardı. Nitekim yemekten sonra bir basın mensubu dayanamıyarak küçük bir kahkaha attı ve arkadaşına :

"— Erogan üçyüz kişi tahmin etmiş ama sadece elli kişi geldi. Eğer seçim şansı hakkındaki tahminleri de bu kadar isabetsizse İşçan çok rahat seçilir" diye fısıldadı.

Gerçekten AP deki Erogan ve Tarhan hizipleşmesi CHP nin işine yaramış ve Apaydın ile TİP in parçalayacağı oyların da yardımıyla İşcanın seçim şansı daha da yükselmiştir.

Kibarın maceraları

Izmirde kampanyanın gülü meşhur Osman Kibardı.

Bundan kısa bir süre önce CHP tamir İl Başkanı Şevket Adalan, eski AP İzmir Milletvekili Kadri Özekten son derece enteresan bir mektup aldı. Mektup daha çok mahalli seçimler ve Rebli Başolun belediye başkanlığına adaylığını koyması ile ilgiliydi. Özek bu karardan dolayı memnuniyetini ifade ediyor ve mektubunun bir yerinde : "Belediyeyi de yürütebilirler. Bu bakımdan AP liler kazandığı takdirde İzmirin pek yakında belediyesin kalma ihtimali kuvvetlidir" diyordu. Adaları bu satırları okuduktan sonra Kendi kendine bir süre düşündü. AP başkan adayı Osman Kibarı, yıllar boyunca İzmir Belediyesinde çevrilmiş olan kaşkarikoları hatırladı ve acı acı gülümseyerek mektubu çekmecesine kilitledi.

Gerçekten Kibarın belediye başkanlığına adaylığım koyması son günlerde İzmirin en aktüel konusunu teşkil etmekte ve politika çevrelerinde bu DP devrinin ziyadesiyle meşhur iş adamının maceraları kulaktan kulağa fısıldanmaktadır.

Bunlardan ESO şirketindeki -Kibar • samanlar bu şirketin İdare Meclisi Başkanıydı - 7 4 0 bin liralık bir yolsuzluk dâvası hâlâ devam etmektedir. Ayrıca Osman Kibar aleyhine türlü ithalât meseleleri sebebiyle açılan davalara İzmir Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde bakılmaktadır. Bu davalara göre Kibar çeşitli devletlerden ithalât yapmak üzere akreditifler açtırmış fakat aradan usun bir süre geçmiş olmasına rağmen hesaplan kapatmağa yanaşmamıştır. İşte bütün bunlardan sonra Kibarın nasıl olup da Türkiyenin en büyük partilerinden birinin belediye başkanı adayı seçildiği meselesi çözülmesi hayli güç bir problem olarak zihinlerde İstifham doğurmaktadır. Ancak AP deki garabet bundan ibaret değildir. Parti içinde bir takım disiplin cezaları verilmekte fakat bunlar açıklanmak İstenmemektedir.

Bu kararların gerekçesi mahalli seçimlerle ilgili olarak yapılmakta olan propaganda konuşmalarım hiç değilse bir dereceye kadar frenlemektedir. Ancak bu arada şark kurnazlığı da ihmal edilmemekte ve disiplin cezalarının açıklanması seçimlerin sonuna bırakılmaktadır. Böylece seçimler kazanılırsa dosyalar hasıraltı edilecek, kaybedilirse "İşte suçlu bunlardır" denilerek disiplin kararlan gürültüyle açıklanacaktır.

AP içindeki bu keşmekeş diğer iki büyük ilde de olduğu gibi fena CHP nin işine yaramaktadır. Bu ilde CHP adayı Rebii Başolun bütün gayreti 1 9 6 1 seçimlerinde AP ve CHP arasındaki 27 bin oyluk farkı kapatmak çabasından ibaret olacaktır. İzmirde hakim olan kanaate göre TİP in AP'den kapacağı oy miktarı Başolun ve dolayısiyle Kibarın kaderini tayin edecektir.

Seçim kampanyası hararetle devam etmektedir.

SOSYAL HAYAT

Dernekler

Gönüllülere ders

Ankaradaki bütün çocuklara sevgi kucağını açmaya kararlı Ankara Çocuk Sevenler Derneği; derneklerin faaliyet mevsimine girmesiyle, Ankaradaki bütün yurtları ve çocuk yuvalarını dolaşmaya başladı. Çocuk Serenlerin hergün Keçiören Çocuk Yuvasına giden ekipi ise büyük bir meseleye dokundu ve geride bıraktığımız hafta içinde Çocuk Sevenler Derneği üyelerinden Cecily Hancock'un evinde toplanarak. Gönüllülerin ne tekilde çalışmaları gerektiği hakkında üyelere çok ilginç bir kum tertipledi. Dersi veren, Türkiyedeki amerikalı sosyal hizmetler mütehassısı Dr. Shuey idi.

Dr. Shuey. Gönüllülerin çocuklara in iyi ne şekilde yardıma olabileceklerini anlattı, onlara, ne yapmaları ve ne yapmamaları gerektiğini bildirdi. Gönüllü faaliyetlerinin bilgiye ve sisteme dayanması yolunda atılan bu adım rağbet gördü ve ders üyelerin büyük çoğunluğu tarafından izlendi.

Bugün bütün ileri toplumlarda gönüllü faaliyetleri, sosyal işlerde devlete yardımcıdır. Ancak, bunların kurslarla ve özel derslerle faydalı yollara yöneltilmeleri de şarttır. Yoksa bazı faaliyetlerden beklenilen sonuçlar alınamaz, bazıları da zararlı olabilir.

Moda

Teferruat herşeydir

Yeni modayı yapan şey daha çok bir teferruattır. Teferruat ilk bakışta hat kadar önemsenmez ama, bu teferruat olmadan kadın kendisini yeni hissetmez. Modanın en büyük cazibesi ise bu yeniliktir. Yeniliğin insan ruhu Üzerinde büyük bir etkisi' vardır. 1963-64 kış modasını yapan teferruatlardan biri de, yalancı krokodil dertlerdir. Yalancı krokodil deri yerine sahicisini kullanmanın da pekala mümkün olduğu, yalancı derinin, yâni plâstik krokodilin daha çok rağbet gördüğü bir gerçektir. Bunun sebebi sadece ekonomik değildir. Şunu unutmamak gerekir ki, moda da bugün sosyal etkilerin altındadır ve çok pahalı şeyler, lüks şeyler bugün artık İnsanları eskisi gibi celbetmemektedir. Lüks kadın demode olmuş, onun yerini pratik, cazibeli, ucuza şık giyinen kadın almıştır.

Bu mevsimin büyük modası, büyük krokodil çantalardır. Gene plastik krokodilden yapılmış kısa topuklu rahat bir spor ayakkabı, krokodil çizmeler çok rağbet görmektedir. Bu kış hiç olmazsa bir krokodil kemer taşımak şarttır. Bu kemer dümdüz bir elbiseye son moda havasım vermeye yetecektir.

Mevsimin yeni bir teferruat özelliği de kürktür. Ama kürkün de taklidi, en az sahicisi kadar gözdedir. Taklit kaplan kürkünden yapılmış bir bere ve eşarp, eldivenler, mantonun, kapüşonun kenarlarını çeviren bir band kürk, elbiseyi süsleyen rönar parçaları, mantonun içini kaplıyan ısıtıcı kürk astar, piyasadaki ucuz taklitlerle kolayca ekle edilebilir. Böyle bir kürk yaka eski bir kıyafeti yeni yaptığı gibi, insanın hem gözünü ısıtır, hem de kadına yakışır.

Kolye - yakalar

Yeni modanın gözü alan yeniliklerinden biri de, kolye-yaka ismini alan yeni kalkık yakalardır. Bu kalkık yakalar eskiden yalnızca spor yapmak, dağa çıkmak, kayağa gitmek için yün sveterlerde kullanılırdı. Bugün bu kalkık kolye - yakalar elbiselere, mantolara, tayyörlere ve hattâ gece kıyafetlerine ilâve edilmekte, bunları yenileştirmekte, kadına yani bir cazibe vermektedir. Meselâ, kürk taklidi kumaştan yapılmış böyle bir yuvarlak yaka kolye gibi tayyör içine giyilmekte veya evde kalmış lameli bir ipek parçasından yapılmış jabolu bir yaka bir gece elbisesini süslemekte ve iğreti olarak ona iliştirilmektedir. Kelebek gibi bir organze yakanın da, arkadan elbiseye iliştirilerek, önde serbest kaldığı görülmektedir.

Kolye - yakalar çok daha pratik bir şekilde de kullanılmaktadır. Mesela, değişik kumaştan yapılmış küçük bir mendil, boynun arkasında bağlanarak, düz bir elbiseye, bir svetere yenilik getirmektedir. Bazen de "V" biçiminde açık bir yaka» çok süslü farbalalı bir jabo ile işçten giydirilmektedir. Yılın bu kolye - yakaları, böylece, bütün dikkati boyuna çekmektedir.

Yılın vazgeçilmez teferruatı ise, kalın renkli kadın çorapları, çizme tipi, kısa ökçeli ayakkabılar, başı ısıtan kapüşon türbanlardır.

Dekorasyon

Çıplak odalar

Son dekorasyon haberleri, odaların tamamiyle çıplaklaştığım göstermektedir. Bütün ihtiyaç maddeleri, bütün teferruat, hattâ lüzumunda çıkarılacak ve tek tek kulanılacak biblo tipi eşyalar, duvarların içindeki görünmez dolaplara, gözlere gizlenmiş. koca salonlarda oturulacak birkaç rahat koltuk, bir büyük masa, göz almıyan minimini bir-iki yastık, duvarlarda gözü yormıyan birkaç büyük tablo kalmıştır. Yerlerde halılar, pencerelerde perdeler azalmıştır. Hah yerine bir takım plâstik döşemeler yer almakta ve elzem olmadıkça da şık perdeler yerine, pencereyi dış manzara-

Kadının Hürriyeti

Kız çocuğu büyüten bütün aydın annelerin müşterek bir dertleri yardır: Kadın hürriyetinden anladıkları şeyi onlara uygulayamamak, yani çocuğu yeteri kadar hür, yeteri kadar baskısız ve yeteri kadar müstakil yetiştirememek...

Geçenlerde bir arkadaşım, yetişkin kızına:

"— Sen kızsın, erkek kardeşinin yaptıklarını yapamazsın" deyivermiş. Tam bu olayın üstüne evlerine gittim. Küçük kızın isyanı görülecek şeydi! Ağlıyor kendisini dünyanın en zavallı mahlûku olarak görüyor, nihayet, daima kadın haklarından söz eden annesini samimiyetsizlikle suçluyordu. Neden, kendisinden küçük olan kardeşi istediği, arkadaşla, istediği yere gidiyordu da, kendisi aynı şeyi yapamıyordu? Küçük kız, soruyu bana tekrar etti.

Doğrusu, kolay cevap veremedim. Gidebilirsin, demek güçtü. Bizim toplumumuzda "gidemezsin" demek doğru değildi. "Kızlar gidemezler" demek hepsinden kötüydü.

Olay henüz sıcağı sıcağına kafamı meşgul ediyordu ki, bir fransız dergisinde, kadınlara takılmasını seven tanınmış bir erkek yazarın kadın hürriyeti hakkındaki düşüncesine tesadüf ettim. "Evet, hürsünüz" diyor kadınlara, Jean Duche. "Yalnız başınıza oturabilir, hayatınızı kazanır, hatta ona istediğiniz şekli verebilirsiniz. Otomobil de kullanırsınız. İsterseniz, yalnız başınıza, büyükler gibi trene binip seyahate de çıkarsınız ama, dikkat, treni beklerken, çok susamışsanız bile, büfeden viski isteyip kendi kendinize içemezsiniz. Hiçbirşey yapmasalar, bakarlar size. Kendinizi kâfi derecede hür, kâfi derecede serbest hissedemezsiniz. Ama üzülmeyin bu sözlerime. Bunlar, çöken bir erkek derebeyliğinin son kalıntılarıdır. Bir yüz yıl içinde aldığınız mesafeyi düşünün.. Yalnız başınıza içki ısmarlıyacağınız günlerin uzak olmadığım göreceksiniz. Ne var ki kadınlar, her zaman, her yerde bu kadar yalnız, bu kadar müstakil kalmayı sevmiyorlar. Zaten istiklâllerinin bütünlüğünü geciktiren de bu.."

Demek ki bugün, ileri toplumlarda, kadının hürriyetini tahdit eden şey, daha çok, alışılagelmiş şekillerdir. Bu, toplumumuzda kız çocuğu yetiştiren annelere bir İlham kaynağı olabilir. "Sen kızsın, erkeklerin yaptığım yapamazssın" demek doğru değil bence. Bu, kız çocuklarına büyük bir baskı, kötü bir altsanma duygusu aşdar. Nice kadınlar bilirim, çocukluklarında edindikleri'ta duyguyu ömürleri boyunca atamamışlar, ezilmişler, hayatlarım yaşıyamamış, mutlu olamamışlardır. "Sen kızsın, yapamazsın" demektense, çocuğa, hür bir insan olarak yapabileceği şeyleri öğretmek, ve küçük yaştan ona en başta ekonomik hürriyetin zevkini ve faydalarım aşılamak lâzımdır. Ama, yaradılış bakımından, kız çocuğuyla erkek çocuğu arasında bazı farklar vardır elbette... Her iki taraf da, mutlulukları için bu farkları muhafaza ederler, bunu isterler. Ancak bu hal, kız çocuğuyla erkek çocuğuna değişik haklar vermez, birer sekliden ibaret kalır. Zaman, bunları tabii hayatta yok etse de, görgü, bunları, hiç olmazsa, sathi şekilde muhafaza edecektir.

Mesele, çocuğu eğitirken, bunları kendisine verebilmekte, bunları onun karşısına birdenbire baskı şeklimle çıkarmamaktadır.

Jale CANDAN

dan mahrum etmiyen gece pancuriarı veya yalnızca odayı gözlerden muhafaza etmek için kullanılan cılız perdeler tercih edilmektedir. Çok fazla miktarda masa abajuru yerine, odayı tavandan aydınlatan, fakat masa üstündeki bir abajurun hizasına kadar irien tavan abajuru gene moda olmuştur. Bunlar da çıplak ve mümkün mertebe basit malzemelerden yakılmaktadır. Eşyaların yalnız oturulacak kısmı kumaşla kaplı olup, ayaklar açıktadır ve bütün eşyalar için ince ve cilâlı, fakat çok basit görünüşlü tahta tercih edilmektedir. Sandalyeler; vücudu rahat ettirecek şekilde oyularak ve etüd edilerek yapılmıştır, fakat genel olarak, bunlar çok küçük ince ayaklı ve gözü hiç doldurmayan eşya parçalandır.

Yatak odalarında dahi komodinler, tuvalet masaları kalmış, bunlar duvar dolaplarının içine girmiş, banyoya nakledilmiştir. Yatak odalarında rahat, dümdüz örtülü süssüz bir karyola mecmua veya kitap koyacak bir yatak ucu rafı, ayak basacak minimini bir halı vardır. Burada da göze herşey çıplak gelmektedir. Bu çıplak iç dekorasyonda tahta ile maden, tuğla ile cam çok kullarulmaktalır. Eşyaların azlığına mukabil tavan ve taban döşemesi, duvarlar çok itina ile, iyi malzeme ile yapılmış, mimari İle dekorasyon birleştirilmiştir. Şık vitraylar ve işlenmiş camdan küçük tablolar çok modadır, fakat bu tin süs eşyaları olsun, değerli tablolar olsun daima tek tük kullanılmaktadır.

Tüli'den haberler

Operanın bu haftaki temsili gene çok doluydu. Galaya herhangi bir Sebeple gelememiş olanlar bu ikinci temsili kaçırmak istememişlerdi. Radyo çocuk saati yöneticilerinden eski öğretmen Perihan Bakanoğlu eşi ile beraber gelmişti. Fikret Çeltikçi ile eşi Jale Çeltikçi küçük kızlarını da birlikte getirmişlerdi. Küçük Lâle artık yavaş yavaş bir gençkız olmaya başladı. Rus Büyük Elçisi Rijov ve eşi, İtalyan Büyük Elçisi Luciolli ve pek zarif eşi Loredana Luciolli, Milli Eğitimden Orhan Çaplı ve eşi de gecenin misafirleri arasındaydılar.

*

Hafta içinde bir akşam Ankara Körler Okulu müsamere salonunda güzel bir toplantı yapıldı. Gösteriler insanın içini burarak zevk veriyordu. O kul ve çocuklar için âdeta kendini feda edercesine çalışan okul müdürü Şahap Akıllıoğlunun gayretleri doğrusu övülmeğe değerdi. Bu, görmeden mahrum çocuklar o gece şiirler okudular, "Giyom Tel" isimli bir piyes temsil ettiler, alafranga ve alaturka konserler verdiler. Ayrıca, iki âmâ çocuğun çaldığı piyano hakikaten güzeldi.

*

Ankara Üniversitesinin açılışı 2 Kasım Cumartesi günü Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde yapıldı. Törene Riyaseticumhur Orkestrasının çaldığı İstiklâl Marşı ile başlandı. Sonra üniversite Rektör Yardımcısı Neşet Çağatay bir açış konuşması yaptı. Bir öğrencinin konuşmasından sonra da Hacettepe Tıp Fakültesinin yeni profesörlerinden Dr. Doğan Karan senenin ilk dersini verdi.

*

Pazar günü Türk-Amerikan Derneği salonlarında Erol Pekcanın izahları ile Duke Ellington'un plâkları çalındı. Herhalde çok iyi duyurulamamış olacak ki dinleyici epeyce azdı. Tabii hep gençler gelmişlerdi.

Ayın 24'ünde Duke Ellington iki konser vermek üzere şehrimize gelecektir. Müzikseverler, Devlet Konser Salonunda kendisini dinlemek fırsatım bulacaklardır.

Pazar günü Yenişehirde, bu yıl açılan Kent Oteli salonlarında C.H.P. İl Kadınlar Kolunun çayı vardı. Çay, Pek muntazam ve rahat hazırlanmıştı. Hemen herkes birbirini tanıdığı için, toplantının samimi bir havası vardı. Kapıdan girilince . pencere yanındaki ilk masada Zarife Koçak, Firuze Cimilli, Zekiye Baban, Muzaffer Antebelli, Türkân Azizoğlu, Neriman Engür oturuyorlardı. Nilüfer Berkem, misafirleri Necmi Aran ve eşi Eşref Aranla beraberdi. Saadet Üçok beyaz lâme bluzu ile pek şıktı.

*

Pazartesi günü Ankara Palasta Faize moda salonunun defilesi vardı. Kısa zamanda işlerini hakikaten yok geliştiren ve ilerleten bu müessese bilhassa titiz ve muntazam çalışması

Faizenin moda defilesi
Gözlere şenlik

ile Ankaralı hanımları kendisine bağladığı gibi. şimdi İzmirde de bir şube açmış. Yakında Istanbulda da Mevsim mağazasında bir şube daha açacakmış.

Söylendiğine göre, Faize bir aya kadar evleniyormuş. Bu minyon gelin halayına çıkarsa işler büsbütün kardeşi Setlin Babanın üzerinde kalacak. Bereket, çok yakında Paristen bir erkek makastar gelmesi için anlaşma yapmışlar.

Bu defaki defile hakikaten çok şahaneydi. Fakat günlük elbiselere pek yer verilmemişti. Mankenler de elbiseleri güzel taşıyorlardı doğrusu. Defilede beş manken vardı: İstanbuldan gelen meşhur türk artisti Lâle Belkıs, Ankaranın çok iyi tanıdığı eski manken Tülin, yenilerden siyah saçlı ve kâhküllü Günseli, yine başkentin tanıdıklarından Selva ve en genç manken Siyasal Bilgiler Okulu öğrencilerinden pek zarif ve tatlı Betti Akman... Bu genç kız hangi elbiseyi giyse insan o yaşta olmadığına üzülüyor. Birçok hanımlar da, böyle bir geline sahip olmak için, o yaşta oğulları olmadığına esef ediyorlardı.

En sonda çıkan beş gelinliğin en şahanesi de yine Betülün üzerimdeydi.

İkinci bir defile de seyirciler arasındaydı adeta: Bu kadar çok şık hanımı bir arada görmek har zaman mümkün olmasa gerek! Çok şık, siyah bir tayyör giymiş, yakasına da siyah bir gül takmış olan Helen Örs, ecnebi ahbapları ile gelmişti. Lüsyen Avunduk, açık filizi tayyörü ve aynı renk şapkası ile zarif bir tırtıl gibiydi. Epeyce geç geldiği için yer bulması güç oldu, nihayet aynanın altındaki masada, Leylâ Pekdeğerle beraber oturdular. Siyah tayyör ve beyaz kürk şapkası ile Bayan Osma - Şinasi Osmanın eşi - epeyce erken gelmişti. Uzun bir Avrupa seyahatinden yeni dönen yüksek mühendis Azmi Erkaslanın eşi Sevim Erkaslan, kürk yakalı deri mantosu ve asorti şapkası ile çok şıktı. Kendisine şapka da yakışmakla beraber, Ankaranın en güzel saçlarının örtülmesine acıyor insani

Nilüfer Özlen çok erken gelmiş olacak ki, masanın en başındaki gruptaydı. Leyla Çelikbaş nefti tayyör üzerine panter bir şapka giymiş ve eşarp takmıştı, pek zarifti Endonezya Sefiresi Subijakto, kırmızı millî elbisesiyle "Orkide Kadın" vasfına lâyık olduğunu bir daha ispat etti. Meşhur Kim Novak Taşar hanım tabii defiledeydi. Bu terzihanenin başmüşterisi galiba Yaşar Hanimi.. Açık mavi, âdeta jat rengi bir tayyör ve aynı renk pek orijinal bir şapka giymişti. Defilede de kendisinin satın almış olduğu mor bir tuvalet ve mantosu teşhir olundu.

Mrs. Hare, koyu mavi yünlü bir elbise giymişti. Sarısın Tülin (Faruk) pek ağırbaşlı kıyafeti ile gene göz alıyordu.

Salon çok kalabalık olduğu için artık sonlara doğru sigara dumanı göeleri yakmıya başlamıştı. Bu salonda bir havalandırma tesisatı olsa -ve işlese - kışın balolarda da sıcaktan bunalmıyacak insan. Bundan sonra her ayın ilk cuman aynı salonda bu defileler devam edecekmiş.

Kızılayın genç yardan müdürü, Errol Flynn namile mâruf, Hamit Sonar nihayet pazartesi günü evlendi ve çok şükür, her fırsatta Bursaya taşınmaktan kurtuldu. Gelin Nebahat Kumral çok cici bir kız. Gelinliği de çok yakışmıştı kendisine. Nikâhta taraflara şahitliğini Adnan Öztrak ve Kızılay Umum Müdürü Muzaffer Alan yaptılar. Damadın çok yakın arkadan Babür Ardahana da herkes, "dansı başına" diyordu. Bakalım, Ardahan yakay ne zaman kaptıracak!-

Genç film artisti Filiz Akın Ankaraya geldi ve eski okulunu, arkadaşlarını ziyaret için Ankara Kolejine uğramayı ihmal etmedi.

S İ N E M A

Filmler

"La Notte-Gece"

La Notte-Gece" nin kahramanları -Giovanni (Marcello Mastroianni) ile *karısı* Lidia (Jean Moreau) - dış görünüşte mutlu bir çift teşkil ediyorlar. On yıldır süregelen evlilikleri - yine bu dış görünüşte- aksamıyor görünmektedir. Fakat birgün eski arkadaşları Tomasso'yn (Bemard Wicki) yattığı hastanede ziyarete gittiklerinde, her ikisi de aşklarının artık bitip tükenmekte olduğunun farkına varıyorlar. Günümüz İtalyan sinemasının en güçlü ustalarından Michelangelo Antonioni'nin filmografisinin yedinci - yurdumuzda ise "La Amiche - Kadınlar Arasında" dan sonra ikinci - filmi "La Notta - Gece" de hikâye, öğleden sonra saat üç sularında bu karı-kocanın eski arkadaşları Tomasso - nun hastanedeki odasında başlamaktadır. Tomasso, bir süre önce, başlangıç yularında Lidia'ya aşık olmuş, takat kadınla en yakın arkadaşı Giovanni evlenmiştir. Ama bu arada Giovanni, ayni pavyonda yatan isterik ve çok güzel bir kadının çağrısına da karşı duramaz. Buna rağmen, karı-koca yine hiç bir şey olmamışçasına Giovanni'nin yeni yayınladığı kitabı dolayısıyla düzenlenen imza gününde bulunmak üzere yayınevine gelirler.

İki insanın arasına girip bir bıçak keskinliğiyle dünyalarını ortadan ikiye bölen çevre, Lidia için son derece yabancı ve can sıkıcıdır. Bu yadırgatıcı havaya dayanamaz ve kendini dı|an atarak şehir dolaylarında bir gezintiye çıkar ve bomboş, sokaklarda dolaşır, kendisine yabancı, hem çekici, hem de itici yeni bir dünya ile karşılaşır. Bu amaçsız, başıboş ve sıkıntılı bir gezidir. Karşılaşılan yeni dünya, Lidia'nın yalnızlığını arttırmaktan başka bir işe yaramaz. Filmin başlarındaki bu bölümlerde Antonioni, "şehir - insan" ilişkisini - içine aşkı da katarak- incelemektedir. Görüntü düzenlemesinde şehir, tepeden bastırmakta, insanlar şehrin baskısı altında âdeta ezilmektedirler. Lidia. yeni baştan keşfe çıktığı bu dünyada insanlara karşı gereksiz bir yakınlık duyar. Yalnızlığını unutmak için insanlar arasına karışmak istemektedir. Fakat her denemesi yanlış yorumlara yol açar.

Akşama doğru genç kadın ere döner. Giovanni hayret ve endişe ile karısını karşılar. Üzgün ve tedirgindir. Karısının dönüşü ile birlikte, her ikisi de birbirlerine karşı daha da yabancılaştıklarını, aralarındaki uçurumun gitgide derinleştiğini anlarlar. Bunun üzerine yine birbirlerini karşılıklı aldatmaya, kandırmaya kalkarlar. Bu, gerçekte kendi kendilerini aldatmak, kendi kendilerini kandırmaya çalışmaktır. Aşklarının ölmediğini, dalma canlı ve ayakta kaldığını ispatlamak için yeni bir denemeye girişirler. Bütün alışkanlıklarından kurtulup olağanüstü bir gece geçirmeyi kararlaştırırlar. Gittikleri bir gece klübünün kötümser ve baskül havası, aradaki anlaşmazlığı dalla da koyultur. Lidia, Giovanni'den - önce reddettiği - bir büyük iş adamının villasında verilen davete gitmelerini ister. Giderler. Antonioni bu davette, sosyetenin çılgınca yaşayışını kendinden birşey katmadan yalnızca gösterir, karşılığını seyircisine verdirir.

Giovanni ile Lidia, bu garip yaşayışa bir süre dışardan seyirci kaldıktan sonra, istemeden ve ellerinde olmaksızın, bir içgüdüyle o kişilerin oyunlarına, düzenlerine "muhteşem Roma gecesi" nin çılgınlıklarına kendilerim kaptırırlar. Böylece karı-koca yeniden birbirlerinden koparlar. Giovanni, evin kızı Valentina (Monico Vitti) nin gençliğine ve güzelliğinin çekiciliğine dayanamaz. Ama çok geçmeden her ikisi de - Giovanni ve Valentina - bu yeni ilişkinin boşluğunu, gerçek değerini ölçmekten geri kalmazlar. Bu deneme, kendilerine yalnızca bir hayâl kırıklığından başka birşey getirmeyecektir. Bu gerçeği anladıklarında

Jean Moreau ve Marcello Mastroianni: "La Notte - Gece" de
Usta rejisörün usta oyuncuları

da Lidia içeri girer ve üçgen tamamlanır.

Tedirginliğin başı ve sonu

Sonlara doğru Lidia, Tomasso'nun ölüm haberini alır. Birbirlerinden her türlü bağlarla kopmuş karı-koca, bu hiç bitmeyecekmiş gibi gelen ölümcül gecenin sonunda, sabaha karşı yeniden bir araya gelirler. Tomasso'nun kişisel ölümü, aslında aşklarının, onları birbirlerine yaklaştırıp birleştiren aşklarının soyut ölümüdür. Bu anda bunun bilinçli gerçeğine varırlar. Yıkılmış ve dayanıksız, sadece yalnızlıklarım unutabilmek, bu korkularım kendilerinden saklayıp yenebilmek için çimenlerin üzerinde birbirlerinin olurlar.

Mutsuz ve tedirgin iki insanın yalın hikâyesini Antonioni, büyük bir şiir gücü ve duyarlıkla Lidia ve Giovanni'nın tedirginliğini, yalnızlığım çoğalt-Lidia sokakları dolaşır, şehir dışına çıkar, erkeksiz ve yapayalnız bir kadındır. Avunmak ve unutmak ihtiyacım iliklerine kadar duymaktadır. Yeni bir inşaat, yangın yerleri, ağlayan bir çocuk. eskimiş çürümüş bir kapı, zamanı artık göstermeyen bozuk bir saat, boş bir arsada yumruk yumruğa kozlarım paylaşmaya gelen kavgacı çocuklar, kırda füze atışı denemeleri yapanlar, sözde Lidia'nın ilgisini çekerler. Lidia. bunlarla avunmaya çalışır. Oysa bütün bu sayılanlar, genç kadının tedirginliğini yalnızlığım çoğalttıkça çoğaltır, büyütür. Ayrıca, giderek onu bunaltır ve ezici baskısı altına alır. Aşkın tükenişi, bir erkeği -ya da bir kadını- artık sevememek duygusu.. Antonioni, Lidia'sında ve Giovanni'slide bunu bütün çıplaklığıyla Vermektedir.

Gittikleri davette kendisini otomobiliyle bir gezintiye çıkaran ve sonra da kendisiyle yatmak isteyen genç adama. Lidia, sırf bu tükenmişlik yüzünden teslim olmaz. Oysa zemin ve zaman buna uygundur: Lidia, kocasını başka bir kadınla sevişir, ya da peşi sıra koşarken görmüştür. Yine ayni tükenmişliktir ki, kocası Giovannl hayvanca bir tutukuyla kendisini çimenlerin üzerine yatırdığı anda karşı koymaya çabalar, ağlar ve istemez. Ama insanın, aşkın da üstünde hayvanca yanı, sonunda Lidia'yı da yener.

Herşeyin bittiği gerçeğim ortaya koyan ölüm haberi, karı-kocayı yıkar, bu yıkıntı içinde geceden çıkıp sabahla birlikte geniş kırlara doğru yürürler, bir yerde yanyana otururlar. Barışma ve eski mutlu iki kişilik dünyalarına dönme ihtimali her an mevcuttur. Mevcut olmasa bile, onlar öyle sanmaktadırlar. Lidia, çantasından. Giovanni'nin kendisine yazmış olduğu eski bir mektubu çıkarıp okur. Mektubun okunma süresinde Giovanni'nin bencil yanı uyanır, aşka, etki aşklara doğru onu iter. Bu yeniden doğuş Lidia için midir, yoksa yazarlığı için mi, kendisi için midir?

Antonioni der ki

Rejisör Antonioni'ye göre, "aşk dediğimiz şey, öyle anlaşılmaz, öyle çapraşık bir duygudur ki, onu bir hastalık gibi incelemek gerekir. Çağımızda herşey gibi insanların duyguları da değişmiştir. Bilim dallarında olduğu gibi, bir takım yem kurallar bulmak şarttır. Oysa biz insanlar ödlek kişileriz. Elle tutulan şeyleri inceleriz de, duygu ve ahlâk yönünden derine inmekten korkarız. Erkekle kadının meydana getirdiği çiftin anlaşamaması, uyuşamaması üzerinde durmama gelince, aşk, hiç bir zaman devamlı değildir. Erkekle kadım birbirine başta bağlayan bu duygu, zamanla ölmeye mahkûmdur. Alışkanlık haline geldikten sonra iki kişiyi birbirine bağlayan yalnızca acuna, saygı, ya da başka çeşitli duygulardır, fakat hiç bir zaman aşk dediğimiz duygu değildir. Böylece erkekle kadın aşkın öldüğünü anladıkları an büyük bir hayal kırıklığına uğrarlar, ortak yaşayışları da bu yüzden sarsıntı geçirir. Oysa ölüm gibi, aşkın sonunun gelmesini de normal kabul etmek zorundayız. Aksini Öne sürmek yersiz olur. Filmlerimde görülen çiftlerin sonunda iflâsı, bazı prensiplerin, İnsanların bağlanmaması gereken bazı toplum kurallarının da iflâsı demektir. Toplumda değer ölçüleri sonsuz değildir, durmaksızın değişir, değişmelere uğrar. Kadının hayattan çok şey istemesini ise hayata, organik bakımdan tam olarak tatmin edilmesinin imkânsızlığına bağlamalıdır."

Yine Antonloni'ye göre, kadın, biyolojik yapısı dolayısıyla tabiata daha yakın kalabilmiştir. Kadınlığından, yalnızca kadında olan sezgi ve duygularından ötürü Yirminci yüzyü, onu, erkeği olduğu kadar, etkileyememlştir. Fakat değişen erkekle daha yavaş değişen kadının dünyaları birbirinden bütünüyle ayrılmıştır.

S P O R

Sporun 40. yılı

Vildan Aşir SAVAŞIR

Modern Türkiyede spor 1921 ortalarında bir teşkilâta bağlanmıştır. Bizim kuşağın o tarihlerde daha bıyıkları bile terlememişti. Terinde şimdi Fenerbahçe stadının bulunduğu Papazın Çayırında dit boyuna yükselen yoncaların arasında koşar, atlar, top kovalardık. Bugün bu kuşaktan «ağ kalanların hepsi kır saçlıdır, daha yaşlıcaları ise âhır ömürün eşiğine ayak bastılar!...

1921-23 arasını bir kurulma çabası devri • ayarsanız, teşkilâtlı sporun ömrünü, medeni bir toplum olarak yaşayıp gelişmemizin tek re gerçek teminatı olan Cumhuriyetimize ölçebilirsiniz. Şimdi o da kırk yaşında. Ne mutlu!..

Sağlıkla yasayanlar için bir gün gibi geçiveren bu 40 yıl boyunca beden eğitimi ve sporun güdümünde, gelişmesinde sırası ile üç ayrı kurum görev almış, sorumluluk taşımıştır. Her üç kurum da en temle dileklerle hizmete koyulmuş, çalışmış, didinmiş, sonunda yıpranıp, yerini yenilere terkedereh, spor tarihimizdeki yerine yerleşmiştir. Başımızı arkaya çevirip "az gittik uz gittik" tasalanması içinde bir hesaplaşmaya otarmak biraz haksızlık olacak ve belki de emek sahiplerini biraz incitecektir. Alna ne çare ki "yapabileceğimizin âzamisini yaptık, imkânları ve fırsatları en atanda şekilde kullanıp verimlendirdik" derneğe de emek sahiplerinin bile dili varmıyacaktır.

Bir milletin sonsuzluğa varan ömrü içinde kürk yılın sözü edilmez. Ancak, bire bin katma zorunda olan bizlerin, hele eğitim alanına giren konuların konuşulduğa yerde, bana hatırlamağa bile hakkımız olmamak lâzımdır. Onun için, dünü izlemekte değil,i didik didik etmede, tartışmada, Sezara hakkını tanıyarak kusurları aramada fayda germekteyiz. Dün, yarını ancak bu şartla yaratabilir.

Modern spora girişimizde başçeken ilk resmi teşkilât, 14 Mayıs 1922 doğumla İdman İttifakıdır. Reisi Ali Sami bey — Galatasarayın korucusu A. S. Yen — merhumdur. Merkez heyetinden ise benim bildiğim Burhanettin bey (B. felek), Hamdi hay (H. Emin Çap) ve Cemal Faris sağdırlar. Bu heyet, spor tarihimize 1924 Farta Olimpiyatlarına iştirakimizi temin ve organize etmiş, ilk ecnebi hocaları — Tubini, Hunter ve Bani Peter — getirmiş ve Cumhuriyet Ankarasında Mustafa Necati merhumun başkanlık ettiği kongrede teşkilâtı bütün yarda şâmil bîr kuvvete ulaştırmış olmanın şerefi ile geçecektir. İdman İttifakı olarak 3 atlet, 3 bisikletçi, 1 eskrimci, 4 güreşçi, 1 halterci ve 19 futbolcu ile katıldığımız Paris Olimpiyatlarından memlekete şampiyonluklar getirmedik ama, hepsi yabancı dil konuşan katıksız amatör idareciler ve har şeyleri ile sporcu olan gençler gittikleri bu diyara Yirminci yüzyıla yeniden doğan Cumhuriyet Türkiyesinden efendilikleri, terbiyeleri ve disiplinleriyle çok şey götürmüşlerdir. .

5—12 Eylül 1924 kongresinde "... Türkiyede idmancılığın — beden eğitimi ve spor olarak anlamak lâzımdır — fenni esaslar dairesinde tamim ve tekâmülüne çalışmak ve türk idmancılığını dahile ve harice karşı temsile selahiyetli olmak üzere" Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı T.İ.C.İ. adı ile kurulan bu teşkilât birçok işlerin ilk a atıp 1928 Olimpiyatlarına da iştirak ettikten sonra başlarındaki genç, mücadeleci ve ekseriyeti idealist olan ekipte 1936 yılı ilkbaharına kadar vazifede kalmıştır. T.İ.C.İ. nın Gazi Mustafa Kemal Paşa hâmi reisi, Başvekil İsmet Paşa fahri reisi idiler. Teşkilâtın kuruluşunda ilk vazife alanları tek tek tanımış olmakla iftihar duyarım: Reis Ali Sami, İkinci Reis Taip Servet, Umumi Kâtip Nasuhi; âzâlar; İsmail Hakkı (Vefa), Tahir Kevkep, Ali Faik, M. Eşref idiler. Federasyonların başında ise şu arkadaşlarımız verdi: Atletizm Unvan - ilk disk rekordmeni -, Eskrim Fuat (Balkan), Boks Kemal Ragıp, Bisiklet Muvaffak (Menemencioğlu), Tenis Mustafa Servet, Denizcilik Ferit, Futbol Yusuf Ziya (Öniş), Güreş Burhanettin (B. Felek), Halter Ahmet Fetgeri, Hokey Tiap Servet...

Cemiyetler Kanununa göre kurulmuş bulunan T.İ.C.İ. nın bariz vasfı, federatif bir bünye teşkil etmesiydi. Menafii umumiyeye hadim bir cemiyet olarak devletin maddi ve mânevi desteğine mazhardı. Meselâ, 1926 de 40 bin, 1930 da 100 bin, 1935 de 203 bin, 1936 da 239 bin liralık yardımlar günün rayici içerisinde değerlendirilirse desteğin ehemmiyeti daha iyi anlaşılmış olur. Sportif başarılar, atletizmde 1931 Balkan oyunlarında bir birincilik, 1933 de iki birincilik, 1935 de bir birinciliktir. Türkiye birincilikleri muntazaman yapılamamıştır; Futbolda 24 milli maç oynanmış, bunların 7'si kazanılmış, 14'ü kaybedilmiş, 3'ü ise berabere bitmiştir. Ata sporumuz olan güreşe gelince, güreşçilerimiz Amsterdam Olimpiyatlarında bir dördüncülük almışlar, 1932 - 33 - 34 - 35 Balkon oyunlarında sırasıyla 19 -17 - 21 - 17 puan alarak Greko Romeo Balkan birincisi olmuşlardır.

T.İ.C.İ. nın hizmet seneleri Atatürkün direktifiyle milletçe uyanmayı ve eğitimi ön plâna aldığımız senelere rastlamaktadır. Yokazın ve gericinin sindiği bu devrede spor alanında özlenen bir tempo ile ilerlenemediği, hattâ zaman zaman tökezlenildiği bir hakikattir. Cemiyetin kendi kendisini feshe karar verdiği Sekizinci Kongre, 1936 Berlin oyunlarının arefesinde uyanan tepkinin bir netice-

si olmuştur. Ankara Halkevi binasında yapılan bu kongrede ileri sürülen tenkidleri özetle şu birkaç noktada toplamak mümkündür:

"... T.İ.C.İ. sporu birkaç büyük şehrin tekeline bağlamıştır. Hele bazı spor kolları için vatan haritası âdeta İstanbul florları içinde başlayıp Pendiğe dayanmış kalmıştır. Teorik alanda gerçi hayli iş görülmüştür ve bunlar kıymettir; Genel Merkeze ve federasyonlara paralel olarak kurulan bölgeler ve idman heyetleri vardır. Ancak, bunlar Ziğit üstündür. Müsabaka sicil, lisans, ceza işlerini düzene bağlayan mevzuat da hazırlanmıştır ama, manzara da ortadadır. Disiplinsizlikler, hele Prag ve Peşte kampları dedikoduları göklere çıkmıştır. Ya, Garmiş kış oyunları skandali?... Devletin yardımı israf edilmektedir ve işle» hep olduğu yerdedir. Oysa ki dünya bu alanda dev adımları ile ilerlemektedir. - Hitler Almanyasının, Musolini İtalyasının ve Stalin Rusyasının topyekûn vazife sporu birçok sözleri çoktan kamaştırmıştı-. Bu düzensiz gidişi bir yola koymak, buna bir çare bulmak lâzımdır."

Yukardan gelme bir telkinle çalıştığını gizlemeğe lüzum dahi görmeyen Kongre bu çareyi T.İ.C.İ. nin bağlından Türk Spor Kurumunu yaratmada bulda ve 18 Nisan 1936 günü birini kapatıp ötekini açtı.

T.S.K. hukuki bünye olarak T.İ.C.İ. ndan pek farklı sayılmazdı. Gerçek fark, kendisini C.H.P. nin bir kademesi saymasında ve kendini açıkça onun murakabesine tâbi kılmasında idi. Tüzüğünde belirtilen amacındaki altıoka dayalı azıcık politik ve premiliter temayül dışında o da T.İ.C.İ. gibi her şeyi yapmak hevesinde idi. Sporu bütün yurda yaymak, öğretici yetiştirmek, saha yapmak, disiplin tesis etmek - bu disiplinden bugün dahi nenin anlaşılması lâzımgeldiği iyice açıklanmış sayılmaz », mali ve moral murakabeyi işletmek ise vazifelerin başında geliyordu.

Bu gayeyi tahakkuk ettirecek kadro güdümlü kongrede seçildi. Reis, Balıkesir tarihinde mümtaz bir mevkiin sahibi olan emekli General Ali Hikmet Ayerdem: İkinci Reis Halli Bayrak, üyeler ve Federasyon reisleri ise Adnan Menderes, N. Kırşandı. Atletizme Vildan Aşir Savaşır, Atıcılığa Fuat Sirmen, Sportif oyunlara Süreyya Genca - Tokat mebusu-, Futbola Hamdi Emin Çap, Güreşe Ahmet Fetgeri, Eskrime Fuat Balkan bakacaklardı.

Doğrusu istenirse, bu kadro için pek parlak bir mirasa kondu, denemezdi. Spor basını da yeni kurumun pek yanında sayılmazdı; hattâ onu hırpalamak için bahane arar; görünüyordu. Bulduğu ekiple Berlin Oyunlarına gitti. Güreşte bir birincilik, bir üçüncülük aldı; İzmirde Güreş Balkan şampiyonasını yaptı. Fakat tarihe devredilmiş hizmet olarak arkasında, ilk antrenör kursunu açıp ilk mezunları vermeyi, kır koşularını, Beş Şehir adı altında Kapılan Anadolu yarışmalarım, küçük saha inşasına başlanmasını ve 19 Mayıs Bayramı Kanunu ile halen yürürlükte bulanan Beden Terbiyesi Kanununu bıraktı. Bu arada tarihi bir gerçeği açıklamış olmak için belirtmeliyiz ki. sonu tahta tüfekli acaip lejyonlar teşkiline varan meşhur mükellefiyet iki yıl ömürlü T.S.K. nun ne fikri, ne telkini, ne de eseridir. O bunu düşünmemiştir bile. Rahmetli Şükrü Kayanın müdafaa ettiği kanunda ortaya çıkıveren bu madde en çok tasarıya emeği geçenler için sürpriz teşkil etmiştir. Bu özellik, hangi sebeple olduğu - Hitler gençliği, Balila, Konsomol örneği- kolay anlaşılan bu madde Baden Terbiyesi Umum Müdürlüğünün sakat ve kusurlu çocuk olarak doğmasına sebep olmuştur.

Bizim sporumuzun alın yazısıdır bu! Baca gelen ekip mutlaka birseyler yapmak ister ve işe samimiyetle koyular- Ancak, talihsizlik odur ki. aklına geleni aklına geldiği gibi ve bildiği gibi yapmak ister. Beden Terbiyesi kanunu bir politik kriz devrine rastlamıştır. Onun için, mükellefiyetin de zoru ile. kanunla kurulan ilk teşkilâtın başına sporla ilgisiz, aslında pek iyi bir insan olan, basta bir General, C. Taner getirildi. Taner, uzunca süren istişarelerden sonra zamanın moda Olan anlayışına yattan yardımcılar teşkil eder, kulüpleri buna uydurmağa çalışırken,.bir taraftan da bu hizmet için askeri teşkilât tipi "talimnameler" hazırlıyordu. İbretle hatırlanacak bir adım da Futbol Federasyonunun desteklediği "futbolun zararlı olduğu" fetvasıydı. Gerçi teşkilât "Ben premiliter bir kuruluşum. Dünyanın gidişi de meydanda - 1939'un İkinci yarısını bulmuştuk-; işimi ona göre tutarım" diyordu ama, millet oyuncağı sevmemiş ti; istemiyor, bütün çabalara karşı koyuyordu. Teşkilâttan, sporu düzenlemesini bekliyordu. Diğer taraftan hükümet de, kendi eseri olmasına rağmen, kanunun getirdiği bu mükellefiyeti tatbike hevesli görünmüyordu. İş, idealsiz bir hareketin desteksiz tutunması gayreti halinde kaldı ve bocalaya bocalaya Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünün Maarif Vekâletine bağlandığı 1942 yılma kadar sürüklendi.

Bunu takip eden devre, spor teşkilâtının Maarifle tam bir işbirliği halinde çalıştığı mesut devredir. Bu devre. 1942 den 1951 yılına kadar devam etmiştir. Maddi ve manevi takatleri sıfıra inmiş kulüplerden başlamak üzere iletiye ve iyiye doğru ne yapılmışsa Hasan Ali Yücel ve Tahsin Banguoğlunun bilgili yardımları ve irşatları ile bu süre içinde yapılmıştır. Stadyumlar, dünya ölçüsünde devamlı basarılar, Yüksek Beden Terbiyesi Enstitüsü, 1946 büyük spor Şûrasının getirdiği plân ve program o günlerin karakteristiğidir.

Bu devri anlaşılmaz bir istikrarsızlık takip etmiştir. Sayılan geçen yılların sayısına yaklaşan umum müdürler hazırlıklarında emekleri bulunmayan müsabakaları tertiplemek ve idare etmek yolunu tercih etmişler, teşkilâtı da kaderinde ve itibarında hırpalayarak, yıpranıp gitmişlerdir. Bugüne gelince, Dunun karakteristiği devam eden başarısızlıkların yanısıra Toto milyonlarının rastgele har vurulup harman savrulması olmuştur.

Bilmem, dikkat ettiniz mi? Şu kısa ve herhalde eksik tabloda bile koca 40 yıl boyunca gerçekleri ve ihtiyaçları düşünüp, prensipleri dile getirip, bir plân düşünmeyi, gereğince bir programa bağlanmayı istememişiz. Bunu ne T.İ.C.İ. konuşmuş, ne T.S.K. anladığı kadarını anlatabilmiş, ne de 1938 den beri sorumluluk taşıyan koca devlet kovalamıştır. Daha beteri, bugün bir plânı ve programı ele almağa hevesli olduğunu imâ eden bir hareketi yoktur. Bo gidişle, Cumhuriyetin sekseninci yılında bir muhasebeye oturacak olan yazar. Öyle anlaşılıyor ki, "... ve 1963 den sonra da bu bozukdüzen, bu rastgelelik, bu israf dev etti!" deyip kesecek.

(Faal — 7645) — 690